

Додаток 4
до Порядку організації
службової підготовки осіб
рядового і начальницького складу
служби цивільного захисту
(пункт 4 розділу III)

НОРМАТИВИ

виконання навчальних вправ із спеціальної та фізичної підготовки

I. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів (частин)

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			Відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1. Навчальні вправи за сигналом «Навчальна тривога»						
1	Збір і виїзд за сигналом «Навчальна тривога»	відділення два і більше відділень	1 хв 1 хв 5 с	1 хв 5 с 1 хв 10 с	1 хв 10 с 1 хв 15 с	<p>Пожежно-рятувальний автомобіль (далі — автомобіль) оперативного розрахунку знаходиться в гаражі. Особовий склад знаходиться в караульному приміщенні і розміщується довільно. За сигналом «Навчальна тривога» особовий склад надягає захисний одяг пожежника та спорядження і сідає в автомобіль. Автомобіль виїжджає за поріг воріт гаража.</p> <p>Початок: диспетчером (радіотелефоністом, підмінним радіотелефоністом) оголошено через гучномовний зв'язок сигнал «Навчальна тривога» та увімкнуто сигнал тривоги.</p> <p>Закінчення: особовий склад знаходиться в автомобілі одягнений у захисний одяг пожежника, двері зачинені, проблискові маячки на автомобілі включено.</p> <p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Під час використання автомобіля з гальмівною системою, що передбачає автоблокування коліс при стоянці, норматив виконується після попереднього її накачування повітрям до робочого тиску. Під час виконання навчальної вправи з посадкою особового складу в автомобілі в гаражі час фіксується в момент пересікання задніми колесами останнього автомобіля порога воріт гаража.
			Примітки:			

1	2	3	4	5	6	7
			<p>1. Нормативний час збільшується на 3 с, якщо посадка особового складу в автомобілі здійснюється біля фасаду (час фіксується в момент зачинення останніх дверей автомобіля).</p> <p>2. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо караульне приміщення знаходиться на другому поверсі будівлі, приміщення гаража розташоване в окремій будівлі.</p> <p>3. Нормативний час збільшується на 5 с, якщо автомобілі в гаражі розміщуються у два ряди, висота підлоги кабіни автомобіля від підлоги гаража становить 1 м та більше.</p> <p>4. Нормативний час збільшується на 3 с, якщо посадка особового складу в автомобілі виконується біля фасаду.</p>			
2. Навчальні вправи із захисним одягом пожежника та спорядженням						
1	Надягання захисного одягу пожежника та спорядження	пожежний-рятувальник відділення	40 с 45 с	45 с 50 с	50 с 55 с	<p>Пожежний-рятувальник знаходиться в 1 м від захисного одягу пожежника та спорядження обличчям до нього.</p> <p>Початок: подано команду «Захисний одяг пожежника та спорядження надягнути».</p> <p>Закінчення: захисний одяг пожежника та спорядження надягнуті (карабін та сокира знаходяться на поясі), куртка та пояс застібнуті, кінець пояса заправлений у пряжку. Підборідний ремінь каски закріплений.</p>
3. Навчальні вправи з рятувальною мотузкою						
1	Закріплення рятувальної мотузки за конструкцію	пожежний-рятувальник	3 с	4 с	5 с	<p>Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, знаходиться в 1 м від конструкції. Рятувальна мотузка розмотана, кінець мотузки довжиною 50 см знаходиться в руці пожежного-рятувальника.</p> <p>Початок: подано команду «Рятувальну мотузку за конструкцію закріпити».</p> <p>Закінчення: рятувальна мотузка закріплена за конструкцію, вузол надійно зав'язаний.</p>
			Примітка. Нормативний час збільшується на 1 с під час виконання навчальної вправи пожежним-рятувальником з включенням у засіб індивідуального захисту органів дихання (далі — ЗІЗОД).			
2	Змотування	пожежний-рятувальник	6 хв	8 хв	10 хв	Пожежний-рятувальник знаходиться в 1 м від розмотаної рятувальної

1	2	3	4	5	6	7
	рятувальної мотузки в клубок (30 м)					мотузки. Початок: подано команду «Рятувальну мотузку змотати». Закінчення: рятувальна мотузка змотана в клубок, вільний кінець мотузки заправлений всередину клубка, клубок покладений у чохол.
3	В'язання рятувальної петлі на умовному постраждалому	пожежний-рятувальник	30 с	35 с	40 с	Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника, спорядження та ЗІЗОД, знаходиться в 1 м від умовного постраждалого, який лежить на спині. Рятувальна мотузка розмотана, кінець мотузки довжиною 50 см знаходиться в руці пожежного-рятувальника. Початок: подано команду «Рятувальну петлю зав'язати». Закінчення: рятувальна петля надійно зв'язана на умовному постраждалому. Короткий кінець рятувальної мотузки обв'язаний навколо талії умовного постраждалого і закріплений на вузлі рятувальної петлі, довгий кінець рятувальної мотузки намотаний на карабін (2 петлі) пожежного-рятувальника та проведений за його спиною. Примітка. Особа, залучена для імітації постраждалого, не повинна допомагати (заважати) виконувати навчальну вправу.
			Примітка. Нормативний час збільшується на 5 с під час виконання навчальної вправи пожежним-рятувальником з включенням у ЗІЗОД.			
4. Навчальні вправи з пожежними драбинами						
1	Підйом по автодрабині на висоту: 15 м 20 м 25 м 30 м	пожежний-рятувальник	літній період			Автодрабина встановлена і висунута на задану висоту при куті нахилу 70°. Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника і спорядження, знаходиться біля приставної драбини. Початок: подано команду «По висувній автодрабині піднятись». Закінчення: пожежний-рятувальник піднявся на задану висоту і закріпився за щабель драбини карабіном. Примітка. Під час підйому на висоту 25 м і більше автодрабина повинна останнім коліном спиратися на конструкції будівлі.
	15 м 20 м 25 м 30 м		20 с 23 с 26 с 29 с	22 с 25 с 28 с 32 с	25 с 28 с 31 с 35 с	
			зимовий період			

1	2	3	4	5	6	7
			26 с 31 с 36 с 41 с	28 с 33 с 38 с 43 с	31 с 36 с 41 с 46 с	
2	Підйом по підвішеній штурмовій драбині у вікно 4-го поверху навчальної башти	пожежний-рятувальник	літній період			Драбина підвішена за підвіконня 2-го поверху навчальної башти. Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, ногою стоїть на першому щаблі, руками тримається за драбину. Рятувальна мотузка зачеплена за пояс виконуючого навчальну вправу за допомогою карабіна та протягнута у страхувальний пристрій навчальної башти. Помічник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, контролює безпеку праці та працює на страховці. Початок: подано команду «У вікно 4-го поверху навчальної башти — РУШ». Закінчення: пожежний-рятувальник обома ногами торкнувся підлоги 4-го поверху навчальної башти.
			30 с	32 с	34 с	
			зимовий період			
			35 с	37 с	39 с	
3	Перенесення і встановлення висувної драбини у вікно 3-го поверху навчальної башти	пожежні-рятувальники	літній період			Навчальну вправу виконують 2 особи. Пожежні-рятувальники, одягнені в захисний одяг пожежника та спорядження, стоять з драбиною за лінією старту, що розташована на відстані 30 м від основи навчальної башти. Початок: подано команду «Висувну драбину встановити». Закінчення: висувна драбина встановлена на 3 щаблі вище підвіконня 3-го поверху навчальної башти, коліна драбини зафіксовані.
			23 с	27 с	29 с	
			зимовий період			
			27 с	30 с	33 с	

1	2	3	4	5	6	7
4	Підйом по встановленій висувній драбині у вікно 3-го поверху навчальної башти	пожежні-рятувальники	літній період			Навчальну вправу виконують 2 особи. Пожежні-рятувальники одягнені в захисний одяг пожежника та спорядження. Висувна драбина встановлена на 3 щаблі вище підвіконня 3-го поверху навчальної башти, коліна драбини зафіксовані. Один пожежний-рятувальник ногою стоїть на першій сходинці, руками тримаючись за драбину, інший знаходиться між стіною навчальної башти і драбиною, утримуючи її руками за неробочу поверхню. Початок: подано команду «У вікно 4-го поверху навчальної башти — РУШ». Закінчення: пожежний-рятувальник торкнувся обома ногами підлоги 3-го поверху навчальної башти. Примітка. Оцінюванню підлягає пожежний-рятувальник, який здійснює підйом по висувній драбині.
			9 с	11 с	13 с	
			зимовий період			
			13 с	15 с	17 с	
			Примітка. Нормативний час збільшується на 3 с під час виконання навчальної вправи пожежним-рятувальником з включенням у ЗІЗОД.			
5	Перенесення, встановлення і підйом по висувній драбині у вікно 3-го поверху навчальної башти	пожежні-рятувальники	літній період			Навчальну вправу виконують 2 особи. Пожежні-рятувальники, одягнені в захисний одяг пожежника та спорядження, стоять з драбиною за лінією старту, що розташована на відстані 30 м від основи навчальної башти. Початок: подано команду «У вікно 4-го поверху навчальної башти — РУШ». Закінчення: пожежний-рятувальник торкнувся обома ногами підлоги 3-го поверху навчальної башти. Примітка. Оцінюванню підлягає пожежний-рятувальник, який здійснює підйом по висувній драбині.
			32 с	36 с	39 с	
			зимовий період			

1	2	3	4	5	6	7
			37 с	40 с	43 с	
5. Навчальні вправи з підготовки до оперативного розгортання відділень на пожежно-рятувальних автомобілях						
1	Встановлення автомобіля на пожежний гідрант	пожежний-рятувальник, водій	36 с (40 с)	39 с (43 с)	42 с (46 с)	Навчальну вправу виконують 2 особи. Автомобіль розташований на відстані 3 м від пожежного гідранта до всмоктувального патрубку насоса. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Пожежно-технічне оснащення закріплене на штатних місцях, двері відсіків зачинені, кришка колодязя гідранта знята, кришка стояка гідранта відкрита. Початок: подано команду «Автомобіль на пожежний гідрант встановити». Закінчення: колонка повністю накручена на стояк пожежного гідранта, рукава приєднані до пожежної колонки та автомобіля.
			Примітки: 1. У дужках вказаний час із забором води, який фіксується в момент появи води із напірного патрубку насоса. 2. Якщо висота автомобіля більше 2,5 м, норматив виконується двома пожежними-рятувальниками та водієм і до нормативного часу додається 7 с.			
2	Встановлення автомобіля на водоймище з приєднанням двох всмоктувальних рукавів та сітки	пожежний-рятувальник, водій	1 хв 2 с (1 хв 32 с)	1 хв 7 с (1 хв 37 с)	1 хв 12 с (1 хв 42 с)	Навчальну вправу виконують 2 особи. Автомобіль розташований поблизу водоймища. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення закріплене на штатних місцях, двері відсіків зачинені. Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Автомобіль на водоймище встановити». Закінчення: двигун переключений на насос, лінія всмоктування зібрана, мотузка всмоктувальної сітки розмотана, вільний кінець мотузки закріплений за конструкцію або всмоктувальний рукав.
			Примітки: 1. У дужках вказаний час із забором води, який фіксується в момент появи води із напірного патрубку насоса. 2. Якщо висота автомобіля більше 2,5 м, норматив			

1	2	3	4	5	6	7
			<p>виконується двома пожежними-рятувальниками та водієм і до нормативного часу додається 7 с. 3. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубка, на 3 с — із середнім розміщенням насоса. 3. Нормативний час збільшується на 10 с для насосних установок з діаметром всмоктувального патрубка діаметром 150 мм та подачею вогнегасних речовин 50 л/с і більше.</p>			
6. Навчальні вправи з оперативного розгортання відділень без встановлення пожежно-рятувального автомобіля на джерело води						
1	З подачею одного ручного ствола через робочу лінію на три рукава діаметром 51 мм від автоцистерни	пожежний-рятувальник, водій	літній період			Навчальну вправу виконують 2 особи. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків зачинені. Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Ручний ствол від автоцистерни через робочу лінію на три рукава діаметром 51 мм подати». Закінчення: двигун переключений на насос, рукавна лінія прокладена. Водій знаходиться біля насоса, пожежний-рятувальник із стволом на позиції.
			24 с (29 с)	26 с (31 с)	28 с (33 с)	
			зимовий період			
			31 с (37 с)	33 с (40 с)	36 с (43 с)	
			Примітки: 1. У дужках указаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола. 2. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням			
			всмоктувального патрубка, на 3 с — із середнім розміщенням насоса.			
2	З подачею піногенератора (ствола «ГПС-600»)	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 2–3 особи. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків зачинені.

1	2	3	4	5	6	7
	через робочу лінію на три рукава діаметром 51 мм від автоцистерни					<p>Пожежні-рятувальники, одягнені в захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля.</p> <p>Початок: подано команду «Піногенератор від автоцистерни через робочу лінію на три рукава діаметром 51 мм подати».</p> <p>Закінчення: двигун переключений на насос, рукавна лінія прокладена.</p> <p>Водій знаходиться біля насоса, ствольник та підствольник знаходяться із стволом на позиції.</p> <p>Примітка. Під час виконання навчальної вправи прилади подачі піни розміщуються напроти осі задніх коліс автомобіля.</p>
			25 с (32 с)	28 с (35 с)	31 с (38 с)	
			зимовий період			
			30 с (43 с)	33 с (46 с)	36 с (49 с)	
			<p>Примітки:</p> <p>1. У дужках вказаний час із подачею піни, який фіксується в момент появи піни із ствола.</p> <p>2. Нормативний час збільшується на 10 с для підрозділів, що оснащені переносними приладами отримання повітряно-механічної піни</p>			
3	З подачею ручного ствола від автоцистерни по висувній драбині у вікно 3-го поверху навчальної башти з прокладанням магістральної лінії на три рукава діаметром 77 (66) мм та робочої лінії на два рукава діаметром 51 мм	відділення	літній період			<p>Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуючими засобами), двері відсіків зачинені.</p> <p>Пожежні-рятувальники, одягнені в захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля.</p> <p>Початок: подано команду «Від автоцистерни ручний ствол по висувній драбині у вікно 3-го поверху подати».</p> <p>Закінчення: двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавні лінії прокладені, робоча лінія закріплена рукавною затримкою.</p> <p>Розгалуження — біля основи навчальної башти. Водій знаходиться біля насоса, ствольник та підствольник на позиції на 3 поверсі.</p> <p>Помічник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, контролює безпеку праці та працює на страховці.</p>
			1 хв 5 с (1 хв 13 с)	1 хв 10 с (1 хв 17 с)	1 хв 15 с (1 хв 22 с)	
			зимовий період			

1	2	3	4	5	6	7
			1 хв 15 с (1 хв 22 с)	1 хв 20 с (1 хв 27 с)	1 хв 25 с (1 хв 32 с)	
			Примітки: 1. У дужках вказаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола. 2. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи. 3. Якщо висота автомобіля більше 2,5 м, висувна драбина розміщується напроти осі задніх коліс автомобіля.			
7. Навчальні вправи з оперативного розгортання відділень з установкою пожежно-рятувального автомобіля на пожежний гідрант						
1	З подачею двох ручних пожежних стволів з прокладанням магістральної лінії на три рукава діаметром 77 (66) мм та двох робочих ліній (по два рукава діаметром 51 мм) з установкою автоцистерни на пожежний гідрант	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Автомобіль розташований поблизу гідранта. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуючими засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Автоцистерну — на гідрант, два ручних пожежних ствола, магістральна лінія на три рукава, робочі лінії по два рукава від автоцистерни подати». Закінчення: автомобіль встановлений на гідрант, двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавні лінії прокладені і з'єднані із стволами. Водій знаходиться біля насоса, ствольники на позиціях.
			1 хв 20 с (1 хв 45 с)	1 хв 25 с (1 хв 50 с)	1 хв 30 с (1 хв 55 с)	
			зимовий період			
			1 хв 40 с (2 хв 5 с)	1 хв 45 с (2 хв 10 с)	1 хв 50 с (2 хв 15 с)	

1	2	3	4	5	6	7
			<p>Примітки:</p> <p>1. У дужках вказаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола.</p> <p>2. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи.</p> <p>3. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубка, на 3 с — із середнім розміщенням насоса.</p> <p>4. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо висота автомобіля більше 2,5 м.</p>			
2	З подачею переносного лафетного ствола по одній магістральній лінії на три рукава діаметром 77 (66) мм з установкою автоцистерни на пожежний гідрант	відділення	літній період			<p>Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Автомобіль розташований поблизу гідранта. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуючими засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля.</p> <p>Початок: подано команду «Автоцистерну — на гідрант, від автоцистерни переносний лафетний ствол на одну магістральну лінію на три рукава подати».</p> <p>Закінчення: автомобіль встановлений на гідрант, двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавна лінія прокладена і з'єднана із стволом. Водій знаходиться біля насоса, ствольник на позиції.</p>
			50 с (1 хв 10 с)	55 с (1 хв 15 с)	1 хв (1 хв 20 с)	
			зимовий період			
			1 хв (1 хв 20 с)	1 хв 5 с (1 хв 25 с)	1 хв 10 с (1 хв 30 с)	
			<p>Примітки:</p> <p>1. У дужках вказаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола.</p> <p>2. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи.</p>			
			<p>3. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубка, на 3 с — із середнім розміщенням насоса.</p>			

1	2	3	4	5	6	7	
			4. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо висота автомобіля більше 2,5 м.				
3	З подачею переносного лафетного ствола на дві магістральні лінії по три рукава діаметром 77 (66) мм з установкою автоцистерни на пожежний гідрант	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Автомобіль розташований поблизу гідранта. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Автоцистерну — на гідрант, від автоцистерни переносний лафетний ствол на дві магістральні лінії по три рукава подати». Закінчення: автомобіль встановлений на гідрант, двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавні лінії прокладені і з'єднані із стволом. Водій знаходиться біля насоса, ствольник на позиції.	
			1 хв 25 с (1 хв 55 с)	1 хв 35 с (2 хв 5 с)	1 хв 45 с (2 хв 15 с)		
			зимовий період				
			1 хв 45 с (2 хв 15 с)	1 хв 55 с (2 хв 20 с)	2 хв 5 с (2 хв 30 с)		
			Примітки: 1. У дужках вказаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола. 2. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи. 3. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубку, на 3 с — із середнім розміщенням насоса. 4. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо висота автомобіля більше 2,5 м.				
8. Навчальні вправи з оперативного розгортання відділень з установкою пожежно-рятувального автомобіля на водоймище							
1	З подачею двох ручних пожежних стволів з прокладанням магістральної лінії на три рукава діаметром	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Автомобіль розташований поблизу водоймища. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля.	

1	2	3	4	5	6	7
	77 (66) мм та двох робочих ліній (по два рукава					Початок: подано команду «Автоцистерну — на водоймище, два ручних пожежних ствола, магістральна лінія на три рукава, робочі лінії
			1 хв 45 с (2 хв 15 с)	1 хв 50 с (2 хв 20 с)	1 хв 55 с (2 хв 25 с)	
			зимовий період			
			2 хв 18 с (2 хв 48 с)	2 хв 23 с (2 хв 53 с)	2 хв 28 с (2 хв 58 с)	
	діаметром 51 мм) з установкою автоцистерни на водоймище		<p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> У дужках вказаний час з подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола. Нормативний час збільшується на 20 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубку, на 3 с — із середнім розміщенням насоса. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо висота автомобіля більше 2,5 м. 			по два рукава від автоцистерни подати». Закінчення: автомобіль встановлений на водоймище, двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавні лінії прокладені і з'єднані із стволами. Водій знаходиться біля насоса, ствольники на позиціях.
2	З подачею переносного лафетного ствола по одній магістральній лінії на три рукава діаметром 77 (66) мм з установкою автоцистерни на водоймище	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Автомобіль розташований поблизу водоймища. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуючими засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Автоцистерну — на водоймище, від автоцистерни переносний лафетний ствол на одну магістральну лінію на три рукава подати». Закінчення: автомобіль встановлений на водоймище, двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавна лінія прокладена і з'єднана із стволом. Водій знаходиться біля насоса, ствольник та підствольник на позиції.
			1 хв 5 с (1 хв 25 с)	1 хв 10 с (1 хв 30 с)	1 хв 20 с (1 хв 40 с)	
			зимовий період			

1	2	3	4	5	6	7
			1 хв 15 с (1 хв 35 с)	1 хв 20 с (1 хв 40 с)	1 хв 30 с (1 хв 50 с)	
			<p>Примітки:</p> <p>1. У дужках вказаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола.</p> <p>2. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи.</p> <p>3. Нормативний час збільшується на 10 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубка, на 3 с — із середнім розміщенням насоса.</p> <p>4. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо висота автомобіля більше 2,5 м.</p>			
3	3 подачею переносного лафетного ствола по двох магістральних лініях на три рукава діаметром 77 (66) мм з установкою автоцистерни на водоймище	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Автомобіль розташований поблизу водоймища. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Автоцистерну — на водоймище, від автоцистерни переносний лафетний ствол на дві магістральні лінії по три рукава подати». Закінчення: автомобіль встановлений на водоймище, двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавні лінії прокладені і з'єднані із стволом. Водій знаходиться біля насоса, ствольник та підствольник на позиції.
			1 хв 25 с (1 хв 30 с)	1 хв 30 с (1 хв 40 с)	1 хв 40 с (1 хв 50 с)	
			зимовий період			
			1 хв 40 с (2 хв)	1 хв 50 с (2 хв 10 с)	1 хв 55 с (2 хв 20 с)	
			<p>Примітки:</p> <p>1. У дужках вказаний час із подачею води, який фіксується в момент появи води із ствола.</p> <p>2. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи.</p> <p>3. Нормативний час збільшується на 10 с</p>			

1	2	3	4	5	6	7
			під час виконання навчальної вправи на автомобілі з переднім розміщенням всмоктувального патрубка, на 3 с — із середнім розміщенням насоса. 4. Нормативний час збільшується на 7 с, якщо висота автомобіля більше 2,5 м.			
4	З подачею одного ручного ствола від автоцистерни з використанням гідроелеватора	відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 5–6 осіб. Двигун автомобіля працює на малих обертах. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять на відстані 1 м з лівої сторони автомобіля. Початок: подано команду «Ручний ствол від автоцистерни з використанням гідроелеватора подати». Закінчення: двигун переключений на насос, насос заповнений водою, рукавна лінія прокладена і з'єднана із стволом. Водій знаходиться біля насоса, ствольник на позиції.
			45 с	50 с	55 с	
			зимовий період			
			55 с	1 хв	1 хв 5 с	
			Примітки: 1. Нормативний час збільшується на 15 с, якщо навчальну вправу виконують 3–4 особи. 2. Нормативний час збільшується на 3 с під час виконання навчальної вправи на автомобілі з середнім розміщенням насоса. 3. Якщо висота автомобіля більше 2,5 м, до нормативного часу додається 7 с.			
9. Навчальні вправи з оперативного розгортання відділень на автомобілі порошкового гасіння						
1	З подачею одного ручного ствола з використанням трьох рукавів діаметром 51 мм	пожежний-рятувальник, водій	літній період			Навчальну вправу виконують 2 особи. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуєчними засобами), двері відсіків та пульта управління зачинені. Пожежний-рятувальник, одягнений у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Від автомобіля ручний ствол подати». Закінчення: рукавна лінія прокладена і з'єднана із стволом. Водій в респіраторній масці знаходиться біля відкритого пульта управління, пожежний-рятувальник в окулярах та респіраторній масці знаходиться із стволом на позиції.

1	2	3	4	5	6	7
			44 с	48 с	52 с	
			зимовий період			
			59 с	1 хв 3 с	1 хв 7 с	
2	3 подачею двох ручних стволів з прокладанням робочих ліній на два рукава діаметром 51 мм	2 пожежних-рятувальники, водій	літній період			Навчальну вправу виконують 3 особи. Пожежно-технічне оснащення знаходиться на штатних місцях (не закріплене фіксуючими засобами), двері відсіків та пульта управління зачинені. Пожежні-рятувальники, одягнені у захисний одяг пожежника та спорядження, і водій стоять напроти осі задніх коліс автомобіля. Початок: подано команду «Від автомобіля два ручних стволи по дві робочі лінії подати». Закінчення: рукавні лінії прокладені і з'єднані із стволами. Водій в респіраторній масці знаходиться біля відкритого пульта управління, пожежні-рятувальники в окулярах та респіраторних масках знаходяться із стволами на позиціях.
			42 с	45 с	48 с	
			зимовий період			
			57 с	1 хв	1 хв 3 с	

II. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу аварійно-рятувальних формувань

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1. Навчальні вправи для аварійно-рятувальних підрозділів						
1	Збір і виїзд за сигналом «Навчальна тривога»	відділення два і більше відділень	1 хв 1 хв 5 с	1 хв 5 с 1 хв 10 с	1 хв 10 с 1 хв 15 с	<p>Автомобіль оперативного розрахунку знаходиться в гаражі. Особовий склад знаходиться в приміщенні чергових сил і розміщується довільно. За сигналом «Навчальна тривога» особовий склад надягає захисний одяг рятувальника та спорядження і сідає в автомобіль. Автомобіль виїжджає за поріг воріт гаража.</p> <p>Початок: оперативним черговим (черговим) оголошено через гучномовний зв'язок сигнал «Навчальна тривога» та увімкнено сигнал тривоги.</p> <p>Закінчення: особовий склад знаходиться в автомобілі, одягнений у захисний одяг рятувальника, двері зачинені, пробліскові маячки на автомобілі включено.</p> <p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Під час використання автомобіля з гальмівною системою, що передбачає автоблокування коліс при стоянці, навчальна вправа виконується після попереднього її накачування повітрям до робочого тиску. Під час виконання навчальної вправи з посадкою особового складу в автомобілі в гаражі час фіксується в момент пересікання задніми колесами останнього автомобіля порога воріт гаража.
			<p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Нормативний час збільшується на 3 с, якщо посадка особового складу в автомобілі здійснюється біля фасаду (час фіксується в момент зачинення останніх дверей автомобіля). Нормативний час збільшується на 7 с, якщо приміщення чергових сил знаходиться на другому поверсі будівлі, приміщення гаража розташовано в окремій будівлі. Нормативний час збільшується на 5 с, якщо автомобілі оперативного розрахунку в гаражі розміщуються у два ряди, висота підлоги кабіни автомобіля від підлоги гаража становить 1 м та більше. 			

1	2	3	4	5	6	7
2	Розгортання маслостанції (WEBER, HOLMATRO, LUKAS)	рятувальник	1 хв 5 с	1 хв 10 с	1 хв 15 с	Рятувальник, одягнений у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходиться на відстані 1 м від обладнання. Маслостанція прогріта та готова до роботи, рукав високого тиску скручений, універсальні ножиці (домкрат, розтискачі) знаходяться на землі на одній лінії. За командою рятувальник розгортає рукав високого тиску на всю його довжину, під'єднує до маслостанції та до універсальних ножиць (домкрата, розтискача) і виконує запуск маслостанції. Початок: подано команду «Обладнання розгорнути». Закінчення: рукав високого тиску з'єднаний з маслостанцією та універсальними ножицями (домкратом, розтискачем), маслостанція заведена, працює на середніх обертах.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо захисні ковпачки не з'єднані між собою. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо рукав високого тиску перекручений.			
3	Робота з універсальними ножицями від маслостанції	рятувальник	1 хв 50 с	2 хв	2 хв 10 с	Рятувальник, одягнений у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходиться на відстані 1 м від обладнання. Маслостанція прогріта та готова до роботи, рукав високого тиску розгорнутий та з'єднаний з маслостанцією, універсальні ножиці знаходяться на землі, труба сталева діаметром 30–50 мм (труба профільна квадратна розміром 30–50 мм), завдовжки 500 мм з товщиною металу 1,5–2,0 мм закріплена у горизонтальному положенні. За командою рятувальник виконує запуск маслостанції, бере універсальні ножиці, з'єднує з рукавом високого тиску та здійснює сплющення металу, потім відрізає його (два шматки). Початок: подано команду «Універсальні ножиці до роботи». Закінчення: відрізано два шматки металу.
			Примітка. Оцінка знижується на один бал, якщо: не було здійснено стискання металу; не з'єднані між собою захисні ковпачки.			
4	Витягання умовного постраждалого з-під великогабаритного уламка залізобетонної конструкції за допомогою гідравлічного інструмента (WEBER, HOLMATRO,	рятувальники	5 хв 30 с	5 хв 55 с	7 хв	Навчальну вправу виконують 2 особи. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться з гідравлічним інструментом та медичними ношами у вихідному положенні за 20 м від великогабаритного уламка залізобетонної конструкції. За командою рятувальники висуваються до місця виконання завдання, один рятувальник встановлює гідравлічний інструмент у стійке положення під конструкцію та піднімає її для витягання умовного постраждалого. Другий рятувальник фіксує конструкцію та звільняє умовного постраждалого. Рятувальники

1	2	3	4	5	6	7
	LUKAS)					<p>вкладають та фіксують умовного постраждалого на медичних ношах, опускають конструкцію та повертають гідравлічний інструмент у вихідне положення.</p> <p>Початок: подано команду «До виконання завдання приступити».</p> <p>Закінчення: умовний постраждалий зафіксований на медичних ношах, рятувальники з гідравлічним інструментом повернулися у вихідне положення.</p>
			Примітка. Оцінка знижується на один бал, якщо допущено нестійке положення гідравлічного інструмента на опорній поверхні у процесі роботи під навантаженням.			
5	Вивішування великогабаритного уламка залізобетонної конструкції за допомогою гідравлічного інструменту (WEBER, HOLMATRO, LUKAS)	рятувальник	2 хв 10 с	2 хв 30 с	2 хв 55 с	<p>Рятувальник, одягнений у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходиться з гідравлічним інструментом у вихідному положенні на відстані 20 м від великогабаритного уламка залізобетонної конструкції. За командою рятувальник висувається до місця виконання завдання, встановлює гідравлічний інструмент у стійке положення під конструкцію, здійснює її вивішування на висоту 20 см, опускає конструкцію і повертає гідравлічний інструмент у вихідне положення.</p> <p>Початок: подано команду «До вивішування приступити».</p> <p>Закінчення: рятувальник з гідравлічним інструментом повернувся у вихідне положення.</p>
			Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо допущено нестійке положення гідравлічного інструмента на опорній поверхні у процесі роботи під навантаженням.			
6	Розгортання рятувальної триноги і спуск рятувальника в колодязь глибиною 4 м	відділення	4 хв 50 с	5 хв 20 с	5 хв 50 с	Навчальну вправу виконують 4–5 осіб. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться на відстані 2 м від колодязя глибиною 4 м. Рятувальник, який здійснює спуск в колодязь, додатково одягнений в індивідуальну страховальну систему

1	2	3	4	5	6	7
						(далі — ІСС) та ЗІЗОД. Рятувальна тринога та система страховки знаходяться в захисних чохлах на землі. За командою рятувальники встановлюють рятувальну триногу, приєднують систему поліспастів (лебідку) та страховки. Рятувальник виконує спуск у колодязь. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: рятувальника спущено на дно колодязя.
7	Підйом умовного постраждалого з колодязя глибиною 4 м з використанням системи поліспаств (лебідки)	відділення	18 хв	22 хв	26 хв	Навчальну вправу виконують 4–5 осіб. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться на відстані 2 м від колодязя глибиною 4 м. Рятувальник, який здійснює спуск в колодязь, додатково одягнений в ІСС та ЗІЗОД. Рятувальна тринога та система страховки знаходяться у захисних чохлах на землі. За командою рятувальники встановлюють рятувальну триногу, приєднують систему поліспастів (лебідку) та страховки. Рятувальник виконує спуск в колодязь до умовного постраждалого та надягає на нього рятувальну косинку. Умовного постраждалого підіймають разом з рятувальником. Початок: подано команду «Постраждалого з колодязя підняти». Закінчення: умовного постраждалого піднято на поверхню землі, покладено та зафіксовано на медичних ношах.
8	Рятування умовного постраждалого з третього поверху напівзруйнованої будівлі	рятувальники	30 хв	35 хв	40 хв	Навчальну вправу виконують 2 особи. За командою рятувальники надягають запобіжні пояси з наплічними лямками, піднімаються по приставленій драбині на третій поверх напівзруйнованої будівлі, закріплюються на висоті за допомогою запобіжного верхолазного пристрою (за балку, ферму), закріплюють універсальним стропом блок малогабаритний поліспастовий, надягають на умовного постраждалого запобіжний пояс, закріплюють мотузку-відтяжку, скидають один кінець мотузки та спускають умовного постраждалого на землю. Початок: подано команду «До виконання завдання приступити». Закінчення: умовного постраждалого спущено на землю.
9	Розгортання, пуск мотопомпи, забір та подача води на один рукав діаметром 51 мм	обслуга	3 хв 20 с	4 хв	4 хв 20 с	Навчальну вправу виконують 3 особи. Мотопомпа знаходиться біля водоймища, всмоктувальний і напірний рукава, відро та сітка знаходяться біля мотопомпи. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, стоять на відстані 1 м від мотопомпи. За командою рятувальники приєднують до мотопомпи всмоктувальний та напірний рукава, опускають всмоктувальний рукав у водоймище, запускають двигун мотопомпи та проводять забір води. Початок: подано команду «Мотопомпу на водоймище встановити». Закінчення: мотопомпа встановлена на водоймище та подано воду.
			Примітки:			

1	2	3	4	5	6	7
			<p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо: не дотримувалась встановлена послідовність при розгортанні і пуску мотопомпи; відсутня герметичність у напірній лінії.</p> <p>2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо відсутня герметичність у забірній лінії.</p>			
10	Розгортання, пуск мотопомпи і заповнення цистерни АРС-14 водою: мотопомпи потужністю до 600 л/хв мотопомпи потужністю до 1000 л/хв	рятувальники	9 хв 8 хв	10 хв 9 хв	12 хв 11 хв	<p>Навчальну вправу виконують 3 особи. Мотопомпа знаходиться біля водоймища, всмоктувальний і напірний рукава, відро та сітка знаходяться біля мотопомпи. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, стоять на відстані 1 м від мотопомпи. За командою рятувальники приєднують до мотопомпи всмоктувальний та напірний рукава, опускають всмоктувальний рукав у водоймище, запускають двигун мотопомпи, проводять забір води та заповнюють цистерну АРС-14 водою.</p> <p>Початок: подано команду «Мотопомпу розгорнути».</p> <p>Закінчення: повне заповнення цистерни АРС-14 водою.</p>
			<p>Примітки:</p> <p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо: не дотримувалась встановлена послідовність при розгортанні і пуску мотопомпи; відсутня герметичність у напірній лінії.</p> <p>2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо відсутня герметичність у забірній лінії.</p>			
11	Підготовка до роботи пневмоінструменту	рятувальники	40 с	45 с	50 с	<p>Навчальну вправу виконують 2 особи. Пневмоінструмент знаходиться у спеціальній аварійно-рятувальній машині (далі — САРМ). Рятувальники, одягнені в захисний одяг рятувальника та спорядження, стоять на відстані 1 м від автомобіля. За командою перший рятувальник дістає із САРМ пневматичний комплект (балон із стиснутим повітрям, шланги високого тиску, пульт керування, пневматичну подушку, редуктор), другий рятувальник збирає пневматичну схему.</p> <p>Початок: подано команду «Пневмоінструмент до роботи приготувати».</p> <p>Закінчення: пневматична схема зібрана і повітря з балона подано в систему.</p>
12	Підготовка до роботи комплекту пневмообладнання та підйом вантажу за допомогою:	рятувальники				<p>Навчальну вправу виконують 3 особи. Комплект пневмообладнання знаходиться в САРМ. Рятувальники, одягнені в захисний одяг рятувальника та спорядження, стоять на відстані 1 м від САРМ. За командою перший рятувальник дістає з автомобіля пневматичний комплект (балон із стиснутим повітрям, шланги високого тиску, пульт керування, пневматичну подушку, редуктор). Другий рятувальник</p>

1	2	3	4	5	6	7
	однієї пневмоподушки двох пневмоподушок		1 хв 50 с 2 хв 05 с	2 хв 05 с 2 хв 20 с	2 хв 20 с 2 хв 35 с	збирає пневматичну схему та встановлює пневмоподушку (пневмоподушки) під вантаж, який необхідно підняти (розтиснути). Третій рятувальник за допомогою пульта керування здійснює підйом (розтискання) конструкції. Перший рятувальник проводить фіксацію конструкції в піднятому стані за допомогою дерев'яних підкладок. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: конструкція піднята та зафіксована на заданій висоті.
13	Розгортання комплекту пневмоінструменту WEBER RESCUE	рятувальник	30 с	35 с	40 с	Рятувальник, одягнений у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходиться на відстані 1 м від обладнання (балон із стиснутим повітрям, до якого приєднаний редуктор, робочий рукав змотаний колом, пульт керування, пневмоподушка), що знаходяться на землі. За командою рятувальник розгортає рукав на всю його довжину, під'єднує до рятувальної подушки та до пульта управління, з'єднує пульт управління з редуктором, відкриває вентиль балона та редуктора, відкриває кран на пульті керування та здійснює подачу повітря до рятувальної подушки. Початок: подано команду «Обладнання розгорнути». Закінчення: пневматична схема зібрана і повітря з балона подано в систему, рятувальна подушка починає підніматись.
			Примітка. Оцінка знижується на один бал, якщо робочий рукав має перекручення.			
14	Перерізання металевого прута за допомогою дискоріза	рятувальник	20 с	30 с	45 с	Рятувальник, одягнений у захисний одяг рятувальника та спорядження, з дискорізом знаходиться у вихідному положенні на відстані 1 м від металевго прута. За командою рятувальник запускає двигун дискоріза і проводить перерізання металевго прута діаметром 10 мм, в одному із його кінців та вимикає двигун. Початок: подано команду «До перерізання металевго прута приступити». Закінчення: металевий прут перерізано.
15	Різання металевих профілів і арматурної сталі у залізобетонних конструкціях шліфувальними	рятувальник				Рятувальник, одягнений у захисний одяг рятувальника та спорядження, з інструментом (шліфувальна машина, бензоріз) знаходиться у вихідному положенні на відстані 1 м від залізобетонної конструкції. Інструмент підготовлений до роботи і підключений до енергетичної установки (бензоріз із запущеним двигуном).
	машинами та бензорізом: п'ять розрізів арматури діаметром 14 мм два розрізи сталевго труби діаметром 150 мм		1 хв 45 с 10 хв 5 с	1 хв 55 с 10 хв 55 с	2 хв 15 с 12 хв 55 с	За командою рятувальник здійснює різання металу (арматури, труби, двотавра). Початок: подано команду «До виконання завдання приступити». Закінчення: розрізи здійснено.

1	2	3	4	5	6	7	
	по одному розрізу двотавра № 14–16		3 хв 18 с	3 хв 38 с	4 хв 13 с		
16	Підготовка до роботи і запуск електрогенератора з виставленням світлової вежі	відділення	1 хв 10 с	1 хв 20 с	1 хв 30 с	<p>Навчальну вправу виконують 4–5 осіб. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться на відстані 1 м від САРМ. Електрогенератор, світлова вежа і переноска-подовжувач знаходиться в САРМ. За командою рятувальники здійснюють заземлення електрогенератора, запускають його двигун та виставляють низькі оберти, встановлюють світлову вежу на відстані 20 м від САРМ, розмотують переноску-подовжувач та під'єднують до генератора та світлової вежі, виставляють високі оберти роботи двигуна електрогенератора.</p> <p>Початок: подано команду «До роботи приступити».</p> <p>Закінчення: світлова вежа встановлена, освітлення увімкнене.</p>	
			Примітка. Для переносних електрогенераторів до нормативного часу додається 45 с.				
17	Підготовка до роботи і запуск електрогенератора з виставленням освітлення на 2 прожектори	рятувальники	1 хв 20 с	1 хв 30 с	1 хв 40 с	<p>Навчальну вправу виконують 2 особи. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться на відстані 1 м від САРМ. Електрогенератор, прожектори і переноска-подовжувач знаходиться в САРМ. За командою рятувальники здійснюють заземлення електрогенератора, запускають його двигун та виставляють низькі оберти, встановлюють прожектори на опори (один біля автомобіля, другий — на відстані 20 м від САРМ), розмотують переноску-подовжувач від генератора до другого прожектора, вмикають штекер другого прожектора в розетку переноски-подовжувача, вмикають штекер першого прожектора та штекер подовжувача в розетки генератора, виставляють високі оберти роботи двигуна електрогенератора, відрегульовують напрямок освітлення.</p> <p>Початок: подано команду «До роботи приступити».</p> <p>Закінчення: два прожектора встановлено, освітлення увімкнене.</p>	
			Примітка. Для переносних електрогенераторів до нормативного часу додається 45 с.				
18	Встановлення комплексу механічних стійок для стабілізації автомобіля STAB-FAST ALU Basic		рятувальники	1 хв 45 с	2 хв	2 хв 15 с	<p>Навчальну вправу виконують 2 особи. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться на відстані 1 м від САРМ. Комплект механічних стійок для стабілізації транспортного засобу знаходиться в САРМ. За командою рятувальники розгортають комплект, здійснюють його підготовку до встановлення. Визначають оптимальне місце для встановлення</p>

1	2	3	4	5	6	7	
						механічних стійок та проводять стабілізацію пошкодженого транспортного засобу. Початок: подано команду «Встановити комплект механічних стійок». Закінчення: механічні стійки встановлено, пошкоджений транспортний засіб стабілізовано.	
				Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо транспортний засіб після встановлення механічних стійок не стабілізовано.			
19	Розгортання спеціалізованої рятувальної платформи з поручнями та опорами, що регулюються по висоті		Відділення	2 хв	2 хв 30 с	3 хв	Навчальну вправу виконують 4–5 осіб. Рятувальники, одягнені у захисний одяг рятувальника та спорядження, знаходяться на відстані 1 м від САРМ. Спеціалізована рятувальна платформа знаходиться в САРМ. За командою рятувальники відчиняють відсік САРМ та виймають рятувальну платформу. Два рятувальники тримають платформу, інші розкладають і фіксують ніжки платформи на потрібну висоту та встановлюють її у вказаному місці. Початок: подано команду «До виконання навчальної вправи приступити». Закінчення: спеціалізовану рятувальну платформу розкладено, ніжки зафіксовано.

2. Навчальні вправи для підрозділів державних воєнізованих аварійно-рятувальних формувань

1	Збір і виїзд за сигналом «Навчальна тривога»		відділення два і більше відділень	2 хв 2 хв 05 с	2 хв 05 с 2 хв 10 с	2 хв 10 с 2 хв 15 с	Оперативний автомобіль знаходиться в гаражі. Особовий склад чергової зміни знаходиться в приміщенні і розміщується довільно. За сигналом «Навчальна тривога» особовий склад прямує в гараж та шикується біля оперативного автомобіля. Визначена особа отримує від чергового біля засобів зв'язку путівку на виїзд, бере план ліквідації аварії об'єкта, прямує до гаража, оголошує особовому складу місце та вид аварії та дає команду на виїзд. Оперативний автомобіль виїжджає за поріг воріт гаража. Початок: оперативним черговим (черговим) оголошено через гучномовний зв'язок сигнал «Навчальна тривога» та увімкнено сигнал тривоги. Закінчення: особовий склад знаходиться в оперативному автомобілі, двері зачинені, проблескові маячки на автомобілі включено. Примітки:
---	--	--	---	-------------------	------------------------	------------------------	--

1	2	3	4	5	6	7	
						1. Під час використання оперативного автомобіля з гальмівною системою, що передбачає автоблокування коліс при стоянці, норматив виконується після попереднього її накачування повітрям до робочого тиску. 2. Під час виконання навчальної вправи з посадкою особового складу в оперативний автомобіль у гаражі час фіксується в момент пересікання задніми колесами останнього автомобіля порога воріт гаража. 3. Під час виконання навчальної вправи з посадкою особового складу в оперативний автомобіль біля фасаду час фіксується в момент зачинення останніх дверей автомобіля.	
2	Підготовка до розвідки та перевірка обладнання після прибуття на аварійний об'єкт		відділення	7 хв	7 хв 30 с	8 хв	Оперативний автомобіль прибув на аварійний об'єкт. Особовий склад, одягнений у захисний одяг рятувальника із закріпленими головними світильниками на касках, знаходиться в автомобілі. За командою особовий склад надягає респіратори та приступає до перевірки обладнання і поверхневої перевірки респіраторів. Командир відділення на командному пункті отримує завдання та доводить його до особового складу. Початок: подано команду «Для виконання розвідки підготуватися». Закінчення: особовий склад знаходиться біля оперативного автомобіля, обладнання перевірено. Примітка: час на отримання завдання командиром відділення на командному пункті у нормативний час не враховується.
3	Підготовка відділення до заходу в непридатне для дихання середовище		відділення	5 хв	5 хв 30 с	6 хв	Особовий склад з обладнанням прибув до аварійного об'єкта. Після отримання дозволу на проведення розвідки, особовий склад перевіряє обладнання та включається в респіратори. Початок: подано команду «Для заходу в непридатне для дихання середовище підготуватися». Закінчення: доповідь командира відділення на командний пункт про час початку проведення розвідки.

1	2	3	4	5	6	7	
4	Поверхнева перевірка робочого респіратора Р-30ЕХ (Р-30)		гірничо-рятувальник	1 хв	1 хв 05 с	1 хв 10 с	Гірничорятувальник одягнений у захисний одяг рятувальника з надітим респіратором і прикріпленим до каски головним світільником. За командою виконує поверхневу перевірку респіратора. Початок: подано команду «Зробити поверхневу перевірку». Закінчення: доповідь про проведення поверхневої перевірки респіратора.
5	Включення у ізолюючий саморятівник		гірничо-рятувальник	15 с	20 с	25 с	Саморятівник надітий на поясний ремінь гірничорятувальника. За командою гірничорятувальник включається в саморятівник. Початок: подано команду «Включитися в саморятівник». Закінчення: гірничорятувальник включений в саморятівник.
6	Ув'язування постраждалого за допомогою мотузки		Відділення	8 хв	9 хв	10 хв	Особовий склад з двома мотузками довжиною 20–25 м та 50–100 м знаходиться поряд з умовним постражданим. Початок: подано команду «Приступити до ув'язки постраждалого». Закінчення: умовний постражданий лежить на медичних ношах, ув'язаний за допомогою мотузки довжиною 20–25 м. Особовий склад готовий до його транспортування по вертикальним виробкам за допомогою мотузки довжиною 50–100 м.
7	Застосування універсального свердла, для свердління труби: діаметром 2–3" діаметром 4" діаметром 6"		Відділення	6 хв 9 хв 11 хв	6 хв 30 с 9 хв 30 с 11 хв 30 с	7 хв 10 хв 12 хв	Особовий склад з універсальним свердлом УС-1, двома пожежними рукавами та сумкою лінійного знаходиться в 1 м від трубопровода. За командою на протипожежний трубопровід встановлюється універсальне свердло, робиться підключення, розгортається рукавна лінія з двох пожежних рукавів та подається вода на місце займання. Початок: подано команду «Застосувати універсальне свердло». Закінчення: подано воду зі ствола.

1	2	3	4	5	6	7	
8	Прокладання рукавної лінії та гасіння пожежі		Розрахунок	2 хв 30 с	2 хв 35 с	2 хв 40 с	Навчальну вправу виконують 2 особи. Гірничорятувальники із спеціальним обладнанням знаходиться на відстані 1 м від протипожежного трубопроводу. Трубопровід обладнаний пожежним краном, що заповнений водою. За командою приєднується пожежний рукав до пожежного крана, прокладається рукавна лінія на 2 пожежних рукава та під'єднується пожежний ствол. Два гірничорятувальники включаються в респіратори, перший працює на пожежному стволі, другий виконує функції лінійного. Початок: подано команду «Прокласти рукавну лінію». Закінчення: подано воду зі ствола.
9	Проведення серцево-легеневої реанімації в непридатному для дихання середовищі		Відділення	4 хв 10 с	4 хв 30 с	5 хв	Особовий склад з оснащенням (апарат штучної вентиляції легенів (далі — ШВЛ) типу ГС-10 (ГС-11), респіратор Р-34) знаходиться на відстані 5 м від умовного постраждалого, який без ознак дихання лежить на підлозі в непридатному для дихання середовищі. Після огляду умовного постраждалого відділення приступає до серцево-легеневої реанімації за допомогою ШВЛ та респіратора Р-34, виконує непрямий масаж серця. Початок: подано команду «Приступити до надання допомоги». Закінчення: відновлено серцеву діяльність та дихання умовного постраждалого.
10	Застосування водорозбризкувачів в горизонтальних і похилих виробках		відділення	5 хв	5 хв 30 с	6 хв	Особовий склад із спеціальним обладнанням прибув до місця умовної пожежі. За командою прокладається рукавна лінія довжиною 20 м, встановлюється опора, на якій закріплюється водорозбризкувач, приєднується рукавна лінія. Початок: подано команду «Застосувати водорозбризкувач». Закінчення: подано воду із водорозбризкувача.
11	Застосування гідрант-пістолета		відділення	5 хв	6 хв	7 хв	Особовий склад зі спеціальним обладнанням прибув до місця умовної пожежі. За командою на протипожежний трубопровід встановлюється гідрант-пістолет, здійснюється його підключення, прокладається рукавна лінія довжиною 40 м. Початок: подано команду «Застосувати гідрант-

1	2	3	4	5	6	7	
						пістолет». Закінчення: подано воду зі ствола.	
3. Навчальні вправи для рятувальників-верхолазів, верхолазів та рятувальників гірських							
1	Надягання індивідуальної страхувальної системи		рятувальник	літній період			Рятувальна система та вуса самостраховки знаходяться в чохлі біля рятувальника. Рятувальник надягає ІСС повного типу і закріплює на ній вуса самостраховки. Початок: подано команду «Індивідуальну страхувальну систему надягнути». Закінчення: система надягнута і надійно застібнута, вуса самостраховки закріплені на системі, рятувальник готовий до роботи на висоті.
				2 хв	2 хв 30 с	3 хв	
				зимовий період			
				2 хв 30 с	3 хв	3 хв 30 с	
2	В'язання вузлів		рятувальник	літній період			Рятувальник, вдягнутий в ІСС та спорядження, знаходиться біля конструкції. Основна мотузка довжиною від 40 м збухтована та приєднана до ІСС за допомогою карабіна. Початок: подано команду «Мотузку за конструкцію (вказується місце кріплення) закріпити». Закінчення: мотузка закріплена за конструкцію, вузол надійно зав'язаний.
				30 с	35 с	40 с	
				зимовий період			
				35 с	40 с	45 с	
3	Підйом рятувальника на висоту 15 м		рятувальник	літній період			Рятувальник, вдягнутий в ІСС та спорядження, знаходиться біля закріпленої мотузки за конструкцію. Здійснюється підйом по вертикально закріпленій мотузці із застосуванням альпіністського спорядження. Початок: подано команду «На висоту 15 метрів —

1	2	3	4	5	6	7	
						РУШ». Закінчення: рятувальник піднявся на задану висоту, забезпечив собі самостраховку.	
				5 хв	5 хв 30 с	6 хв	
				зимовий період			
				6 хв	6 хв 30 с	7 хв	
4	Спуск рятувальника з висоти 15 м		рятувальник	літній період			Рятувальник, вдягнутий в ІСС та спорядження, знаходиться біля закріпленої мотузки за конструкцією. Здійснюється спуск із застосуванням спускового пристрою вертикально вниз до землі із забезпеченням самостраховки. Початок: подано команду «Вниз по мотузці — РУШ». Закінчення: рятувальник спустився з висоти 15 м та надійно стоїть на землі.
				2 хв 30 с	3 хв	3 хв 30 с	
				зимовий період			
				3 хв	3 хв 30 с	4 хв	
5	Організація крутопохилої переправи		відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 4 рятувальники. Рятувальники, вдягнуті в ІСС та спорядження, здійснюють наведення крутопохилої переправи довжиною 30 м у вказаному місці. На умовного постраждалого надягають рятувальну косинку та спускають. Початок: подано команду «Крутопохилу переправу навести». Закінчення: переправу наведено, умовний постраждалий знаходиться у безпечному місці у нижній частині переправи.
				8 хв	9 хв	10 хв	
				зимовий період			
				9 хв	10 хв	11 хв	

1	2	3	4	5	6	7	
6	Спуск умовного постраждалого з висоти 15 м		відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 4 рятувальники. Рятувальники, вдягнуті в ІСС та спорядження, знаходяться на висоті 15 м біля умовного постраждалого. Організовується спускова та страхувальна системи. Початок: подано команду «Постраждалого спустити». Закінчення: умовний постраждалий знаходиться в безпечному місці в нижній частині спускової системи.
				5 хв	6 хв	7 хв	
				зимовий період			
				6 хв	7 хв	8 хв	
7	Підйом умовного постраждалого на висоту 15 м		відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 4 рятувальники. Рятувальники, вдягнуті в ІСС та спорядження. Наводиться підйомна (система поліспастів) та страхувальна (гальмівні системи та утримуючі пристрої) системи без врахування загального часу. Підйом проходить вертикально вгору системою поліспастів із застосуванням альпіністського спорядження. Умовного постраждалого супроводжує рятувальник. Початок: подано команду «Постраждалого підняти». Закінчення: умовний постраждалий знаходиться з рятувальником у верхній частині підйомної системи на самостраховках.
				4 хв 30 с	5 хв	5 хв 30 с	
				зимовий період			
				5 хв	5 хв 30 с	6 хв	
8	Надягання комплекту верхолазного спорядження		рятувальник	літній період			Рятувальник надягає комплект верхолазного спорядження: каска, ІСС, 10 карабінів, вуса самостраховки, спусковий пристрій, затискачі для підйому, засоби страховки для виконання робіт на висоті. Початок: подано команду «Комплект верхолазного

1	2	3	4	5	6	7	
						спорядження надягнути». Закінчення: рятувальник надягнув комплект спорядження.	
				3 хв	3 хв 30 с	4 хв	
				зимовий період			
				3 хв 30 с	4 хв	4 хв 30 с	
9	Бухтування мотузки 40 м за допомогою маркувальних вузлів		рятувальник	літній період			Рятувальник, вдягнутий в ІСС, знаходиться біля розбухтованої мотузки. Початок: подано команду «Мотузку збухтувати». Закінчення: мотузку збухтовано та зав'язано маркувальний вузол.
				3 хв	4 хв	5 хв	
				зимовий період			
				4 хв	5 хв	6 хв	
10	Розгортання рятувальної триноги та підготовка її до роботи		відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 4 рятувальники. Рятувальники, вдягнуті в ІСС та спорядження, знаходяться біля САРМ. За командою рятувальники розгортають рятувальну триногу, встановлюють на неї лебідку або систему поліспасти, закріплюють страховку. Початок: подано команду «Триногу розгорнути». Закінчення: тринога знаходиться в стані готовності до застосування.
				4 хв 50 с	5 хв 20 с	5 хв 50 с	
				зимовий період			
				5 хв	5 хв 30 с	6 хв	
11	Прив'язка топографічної карти до місцевості		рятувальник	3 хв	3 хв 30 с	4 хв	Рятувальник знаходиться на місцевості з картою та компасом. Початок: подано команду «Карту до місцевості прив'язати». Закінчення: карта зорієнтована відповідно до місцевості.

1	2	3	4	5	6	7	
12	Визначення місцезнаходження та заданих координат за допомогою GPS-навігатора		рятувальник	3 хв	4 хв	5 хв	Рятувальник знаходиться на місцевості з GPS-навігатором, визначає своє місце знаходження та задані йому координати. Початок: подано команду «Визначити власне місцезнаходження та координати заданої точки». Закінчення: місцезнаходження та координати заданої точки визначено та зображено на цифровій карті GPS-навігатора.
13	Обв'язування умовного постраждалого в «Кокон»		рятувальник	літній період			Рятувальник, вдягнутий в ІСС, знаходиться в безпечному місці біля умовного постраждалого із збухтованою мотузкою довжиною 40 м та карематом. Початок: подано команду «Постраждалого обв'язати». Закінчення: умовний постраждалий обв'язаний та готовий до транспортування (спуску).
				5 хв	6 хв	7 хв	
				зимовий період			
				6 хв	7 хв	8 хв	
14	Підйом на опору канатно-крісельної дороги та організація евакуації умовного постраждалого		відділення	літній період			Навчальну вправу виконують 4 рятувальники. Рятувальники, вдягнуті в ІСС, із спеціальним спорядженням знаходяться біля опори висотою 8 м. Умовний постраждалий знаходиться у кріслі на канатно-крісельному витязі. Рятувальники організовують евакуацію умовного постраждалого з канатно-крісельної дороги, дотримуючись вимог правил безпеки при роботі на висоті. Початок: подано команду «До рятування умовного постраждалого приступити». Закінчення: умовний постраждалий знаходиться на землі в безпечному місці.
				5 хв	6 хв	7 хв	
				зимовий період			
				6 хв	7 хв	8 хв	
15	Пошук умовного постраждалого у лавині за допомогою лавинного датчика		рятувальник	8 хв	12 хв	15 хв	Рятувальник з лавинним датчиком знаходиться на місцевості в квадраті 20 × 20 м. Умовний постраждалий з лавинним датчиком знаходиться під сніговим покривом у даному квадраті.

1	2	3	4	5	6	7	
						Початок: подано команду «До пошуку умовного постраждалого приступити». Закінчення: умовного постраждалого знайдено.	
16	Виконання траверсу гірської річки рятувальним катамараном		відділення	кількість спроб			Рятувальний катамаран з відділенням знаходиться на гірській річці, швидкість течії якої до 2 м/с. Початок: подано команду «До траверсу річки приступити». Закінчення: катамаран знаходиться в заданому місці з дотриманням відхилення +/- 2 м.
				1	2	3	
17	Спуск умовного постраждалого за допомогою рятувальних саней (Ак'ї)		відділення	2 хв	3 хв	4 хв	Чотири рятувальники знаходяться на схилі крутизною не менше 35° з умовним постраждалим, який знаходиться на Ак'ї. Виконується послідовна зміна чотирьох напрямків руху на ділянці 30 м. Початок: подано команду «До спуску умовного постраждалого приступити». Закінчення: умовний постраждалий евакуйований у безпечне місце.
18	Метання рятувального кінця на відстань 15 м		рятувальник	кількість спроб			Рятувальник знаходиться на березі водойми з рятувальним кінцем. Початок: подано команду «Рятувальний кінець подати». Закінчення: рятувальний кінець подано в зону досяжності умовного постраждалого.
				1	2	3	

III. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу піротехнічних підрозділів

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	
1	2	3	4	5	6	7
1	Автоматичне налаштування металодетектора для роботи на ділянці з мінералізованим ґрунтом	сапер	4 хв	5 хв	6 хв	Сапер, одягнений у засоби бронезахисту, знаходиться на ділянці місцевості розміром 1 × 1 м з ґрунтом з підвищеною мінералізацією, очищеною від феромагнітних елементів. На навчальному місці знаходиться металодетектор VMH-3 CS у транспортному положенні. За командою виконується автоматичне налаштування металодетектора для роботи на ділянці з мінералізованим ґрунтом. Початок: подано команду «До автоматичного налаштування металодетектора приступити». Закінчення: металодетектор налаштовано, доповідь про готовність до роботи.
2	Ручне налаштування металодетектора для роботи на ділянці з мінералізованим ґрунтом	сапер	5 хв	6 хв	7 хв	Сапер, одягнений у засоби бронезахисту, знаходиться на ділянці місцевості розміром 1 × 1 м з ґрунтом з підвищеною мінералізацією, очищеною від феромагнітних елементів, на якій не можливо здійснити автоматичне налаштування металодетектора. На навчальному місці знаходиться металодетектор VMH-3 CS у транспортному положенні. За командою виконується ручне налаштування металодетектора для роботи на ділянці з мінералізованим ґрунтом. Початок: подано команду «До ручного налаштування металодетектора приступити». Закінчення: металодетектор налаштовано, доповідь про готовність до роботи.
3	Маркування ділянки місцевості для проведення робіт з очищення (розмінування)	відділення піротехнічних робіт	45 хв	50 хв	55 хв	Навчальну вправу виконують 4 особи, одягнені в засоби бронезахисту. На ділянці місцевості розмірами 20 × 20 м, що підлягає розмінуванню, знаходяться елементи маркування у вигляді дерев'яних кілків встановленого розміру та пофарбованою верхівкою відповідного кольору, попереджувальні знаки, кіперна стрічка, шпагат, шанцевий інструмент, далекомір, GPS-навігатор. За командою розрахунок проводить маркування ділянки розмінування розмірами 5 × 5 м, шляхів доступу до місця зберігання вибухонебезпечних предметів (далі — ВВП), облаштовує периметр ділянки розмінування, базову смугу, місце зберігання обладнання, місце зберігання сміття та металобрухту, місце відпочинку особового складу.

1	2	3	4	5	6	7
						Початок: подано команду «До маркування місцевості приступити». Закінчення: доповідь старшого розрахунку про завершення маркування місцевості.
4	Маркування ділянки місцевості для проведення робіт з очищення (розмінування) району ведення бойових дій	відділення піротехнічних робіт	50 хв	60 хв	1 год. 20 хв	Навчальну вправу виконують 4 особи, одягнені в засоби бронезахисту. На ділянці місцевості розмірами 20 × 20 м, що підлягає розмінуванню, знаходяться елементи маркування у вигляді дерев'яних кілків встановленого розміру та пофарбованою верхівкою відповідного кольору, мірний трикутник, кіперна стрічка, попереджувальні знаки, маркувальні знаки, шанцевий інструмент, далекомір, GPS-навігатор. За командою особовий склад проводить маркування ділянки розмінування розмірами 5 × 5 м, облаштовує периметр ділянки розмінування, базову смугу, смугу очищення (розмінування), допоміжні проходи, майданчик перевірки металодетекторів, місце збору ВВП, місця збору сміття і металобрухту, маршрути доступу. Початок: подано команду «До маркування місцевості приступити». Закінчення: доповідь старшого розрахунку про завершення маркування місцевості.
5	Прокладання електровибухової мережі (із послідовним або паралельно-пучковим з'єднанням електродетонаторів)	сапери	15 хв	18 хв	20 хв	Навчальну вправу виконують 2 особи. Сапери, одягнені в засоби бронезахисту. На навчальному місці знаходяться три навчальних боєприпаси, котушка саперного дроту, три навчальних електродетонатори, ізолювальна стрічка, ніж, віхи, омметр. За командою виготовляється та прокладається ділянкова електромережа довжиною 30 м і магістральна електромережа довжиною 200 м. Початок: подано команду «До прокладання електровибухової мережі приступити». Закінчення: доповідь про прокладення електровибухової мережі до навчальних боєприпасів.
6	Підготовка зарядів для створення 100 метрової мінералізованої смуги вибуховим способом перед фронтом пожежі в природних екосистемах	відділення піротехнічних робіт	1 год. 20 хв	1 год. 30 хв	1 год. 40 хв	Навчальну вправу виконують 5 осіб. Сапери, одягнені в засоби бронезахисту, розміщуються в одну шеренгу. На ділянці місцевості розмірами 100 × 10 м знаходяться навчальні 200 г тротиліві пашки, навчальні електродетонатори, омметр, підризна машинка, саперний провід, елементи маркування, шанцевий інструмент, ізолювальна стрічка. За командою проводиться закладка в ґрунт на глибину 40 см 40 навчальних зарядів з відстанню між ними 2,5 м, прокладається ділянкова та магістральна електромережа довжиною 200 м.
						Початок: подано команду «До облаштування мінералізованої смуги приступити». Закінчення: особовий склад знаходиться у безпечній зоні, доповідь

1	2	3	4	5	6	7
						старшого розрахунку про готовність до проведення підривних робіт.
7	Виготовлення подовженого заряду	сапери	7 хв	7 хв 30 с	8 хв	Навчальну вправу виконують 2 особи. Сапери, одягнені в засоби бронезахисту. На навчальному місці знаходяться навчальні тротиліві шашки та матеріал для виготовлення навчального подовженого заряду вагою 4 кг. Початок: подано команду «До виготовлення заряду приступити». Закінчення: доповідь про виготовлення навчального подовженого заряду.
8	Виготовлення зосередженого заряду	сапер	3 хв	3 хв 30 с	4 хв	Сапер, одягнений у засоби бронезахисту. На навчальному місці знаходяться навчальні тротиліві шашки та матеріал для виготовлення навчального зосередженого заряду вагою 1,6 кг. Початок: подано команду «До виготовлення заряду приступити». Закінчення: доповідь про виготовлення навчального зосередженого заряду.
9	Надягання захисного костюму EOD-9	сапери	Надягання без помилок	з 1-ю помилкою надягання	з 2-а помилками	Навчальну вправу виконують 3 особи. Сапери розміщуються в одну шеренгу. На навчальному місці знаходиться захисний костюм EOD-9 у контейнері. По команді два сапери приступають до надягання захисного костюма на третього сапера. Початок: подано команду «До надягання захисного костюму приступити». Закінчення: доповідь про надягання захисного костюма.
			Примітка. Типові помилки, за які знижуються оцінки: не надягнено шорти від костюму; не надягнено термобілизну; не застібнуто штанини; не підтягнуто лямки на штанинах; не зафіксовано поясні або плечові наліпки; не протягнуто дрiт від пульта керування до шолома; не приєднано дрiт від блоку живлення до шолома; не вставлено акумуляторну батарею (далі — АКБ) в блок живлення; не вставлено АКБ в шолом; не зафіксовано голову піротехніка у шоломі хлястиками; не під'єднано систему радіозв'язку;			
			забрало шолома в опущеному положенні не знаходиться перед захисним коміром; не ввімкнено пульт керування;			

1	2	3	4	5	6	7
			не ввімкнено блок живлення			
10	Проведення розрахунку електровибухової мережі	керівний склад піротехнічного підрозділу	25 хв	30 хв	35 хв	Керівник (заступник керівника) піротехнічного підрозділу знаходиться на навчальному місці. За вихідними даними (тип з'єднання електродетонаторів, тип саперного дроту, довжина магістральної лінії, довжина ділянкової лінії, кількість електродетонаторів) проводиться розрахунок електровибухової мережі. Для виконання навчальної вправи використовується наявна довідкова інформація та калькулятор. Початок: подано команду «До розрахунку електровибухової мережі приступити». Закінчення: доповідь про завершення проведення розрахунку електровибухової мережі із складанням схеми.

IV. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу кінологічних підрозділів

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1	Пошук умовно постраждалого в природньому середовищі (лісова, гірсько-лісова місцевість) (рівень V)	рятувальник-кінолог	8 хв	9 хв	10 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою в лісовій місцевості на ділянці 50 на 100 м. Межі ділянки мають чітко марковані кордони або їх вказують візуально з прив'язкою до місцевості (візуальне розмежування). Одна незамаскована умовно постраждала особа знаходиться в положенні лежачи або сидючи в межах ділянки пошуку. Кінологу надається усний опис місця пошуку. Початок: подано команду «До пошуку приступити». Закінчення: собакою знайдено умовно постраждалу особу.
			Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо умовно постраждалу особу не знайдено.			
2	Пошук умовно постраждалого в природньому середовищі (лісова, гірсько-лісова місцевість) (рівень А)	рятувальник-кінолог	18 хв	19 хв	20 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою в лісовій місцевості на ділянці 100 на 200 м. Межі ділянки мають чітко марковані кордони або їх вказують візуально з прив'язкою до місцевості (візуальне розмежування). Дві незамасковані умовно постраждалі особи знаходяться в положенні лежачи або сидючи в межах ділянки на відстані не менше 20 м один від одного.

1	2	3	4	5	6	7
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не знайдено одну умовно постраждалу особу.			
			2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено двох умовно постраждалих осіб.			Рятувальнику-кінологу надається усний опис місця пошуку. Початок: подано команду «До пошуку приступити». Закінчення: собакою знайдено обох умовно постраждалих осіб.
3	Пошук умовно постраждалого в природньому середовищі (лісова, гірсько-лісова місцевість) (рівень В)	рятувальник-кінолог	26 хв	28 хв	30 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою в лісовій місцевості на ділянці 100 на 400 м. Межі ділянки мають чітко марковані кордони або їх вказують візуально з прив'язкою до місцевості (візуальне розмежування). Три незамасковані умовно постраждалі особи знаходяться в положенні лежачи або сидячи в межах ділянки на відстані не менше 20 м один від одного. Дозволяється робити одну закладку на висоті до 2 м. Кінологу надається усний опис місця пошуку. Початок: подано команду «До пошуку приступити». Закінчення: собакою знайдено усіх умовно постраждалих осіб.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не знайдено одну умовно постраждалу особу. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено двох умовно постраждалих осіб.			
4	Пошук у завалі (рівень V)	рятувальник-кінолог	8 хв	9 хв	10 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою у зруйнованій, напівзруйнованій одноповерховій будівлі площею 400–600 м ² . Межі будівлі чітко визначені маркерною стрічкою або розмежовані візуально. Одна незамаскована умовно постраждала особа схована в укритті на глибині до 0,5 м за 15 хв до початку пошуку. Під час виконання навчальної вправи рятувальник-кінолог знаходиться поза межами зруйнованої будівлі та управляє собакою на відстані. Початок: подано команду «До пошуку приступити». Закінчення: собакою знайдено умовно постраждалу особу.
			Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено умовно постраждалу особу.			
5	Пошук у завалі (рівень А)	рятувальник-кінолог	18 хв	19 хв	20 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою у зруйнованій, напівзруйнованій одно- або двоповерховій будівлі площею 700–800 м ² , межі якої чітко визначені маркерною стрічкою або розмежовані візуально. Дві незамасковані умовно постраждалі особи сховані в укритті на глибині до 1 м за 15 хв до початку

1	2	3	4	5	6	7
						<p>пошуку. Під час виконання навчальної вправи рятувальник-кінолог знаходиться поза межами зруйнованої будівлі та управляє собакою на відстані.</p> <p>Початок: подано команду «До пошуку приступити».</p> <p>Закінчення: собакою знайдено місцезнаходження обох умовно постраждалих осіб.</p> <p>Примітка. Відволікання під час пошукової роботи: один, два осередки тліючого вогню; декілька осіб рухаються на ділянці пошуку; звукозаписи шуму, працюючих агрегатів.</p>
			<p>Примітки:</p> <p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо не знайдено одну умовно постраждалу особу.</p> <p>2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено двох умовно постраждалих осіб.</p>			
6	Пошук у завалі (рівень В)	рятувальник-кінолог	26 хв	28 хв	30 хв	<p>Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою у зруйнованій, напівзруйнованій одно- або двоповерховій будівлі площею 1000–1200 м². Межі будівлі чітко визначені маркерною стрічкою або розмежовані візуально.</p> <p>Три незамасковані умовно постраждалі особи сховані в укритті на глибині до 2 м за 15 хв до початку пошуку. Під час виконання навчальної вправи рятувальник-кінолог знаходиться поза межами зруйнованої будівлі та управляє собакою на відстані.</p> <p>Початок: подано команду «До пошуку приступити».</p> <p>Закінчення: собакою знайдено усіх умовно постраждалих осіб.</p> <p>Примітка. Відволікання під час пошукової роботи: один, два осередки тліючого вогню; декілька осіб рухаються на ділянці пошуку; звукозаписи шуму, працюючих агрегатів.</p>
			<p>Примітки:</p> <p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо не знайдено одну умовно постраждалу особу.</p> <p>2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено двох умовно постраждалих осіб.</p>			
7	Пошук по запаховому сліду в умовах населеного пункту (ментрейлінг) (рівень V)	рятувальник-кінолог	12 хв	15 хв	20 хв	<p>Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою переважно в умовах населеного пункту та частково в умовах пересічної місцевості природного середовища із змінним ландшафтом. Довжина сліду 1000 кроків (приблизно 500 м). Дві зміни напрямку, зміна місцевості та один перетин вулиці та/або траси. Час витримки 60 хв Рятувальнику-кінологу надається усний опис початку пошуку та зразок запаху.</p> <p>Початок: подано команду «До пошуку приступити».</p>

1	2	3	4	5	6	7
						Закінчення: собакою знайдено умовно постраждалу особу.
			Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено умовно постраждалу особу.			
8	Пошук по запаховому сліду в умовах населеного пункту (ментрейлінг) (рівень А)	рятувальник-кінолог	30 хв	35 хв	40 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою переважно в умовах населеного пункту та частково в умовах пересічної місцевості природного середовища із змінним ландшафтом. Довжина сліду 2000 кроків (приблизно 1000 м). Три зміни напрямку, мінімум одна зміна місцевості, один перетин вулиці та/або траси, один «незнайомець», який сидить або лежить на сліду (між 600 і 800 м). Час витримки 4 год. Рятувальнику-кінологу надається усний опис початку пошуку та зразок запаху. Початок: подано команду «До пошуку приступити». Закінчення: собакою знайдено умовно постраждалу особу.
			Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено умовно постраждалу особу.			
9	Пошук по запаховому сліду в умовах населеного пункту (ментрейлінг) (рівень В)	рятувальник-кінолог	50 хв	55 хв	60 хв	Навчальну вправу виконує рятувальник-кінолог із собакою переважно в умовах населеного пункту та частково в умовах пересічної місцевості природного середовища із змінним ландшафтом. Довжина сліду 4000 кроків (приблизно 2000 м). Мінімум чотири зміни напрямку, два перетини вулиць, мінімум одна зміна місцевості.
			Примітка. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не знайдено умовно постраждалу особу.			
						Співвідношення міського району / відкритої площі має становити 50 %. Час витримки 6 год. Рятувальнику-кінологу надається усний опис початку пошуку та зразок запаху. Початок: подано команду «До пошуку приступити». Закінчення: собакою знайдено умовно постраждалу особу.

V. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу, який бере участь у пошуково-рятувальних роботах на водних об'єктах

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1	Утримування себе на поверхні води без допомоги рук	рятувальник до 30 років 30–35 років 35–40 років 40–45 років 45–50 років	2 хв 45 с 2 хв 30 с 2 хв 15 с 2 хв 1 хв 45 с	2 хв 30 с 2 хв 15 с 2 хв 1 хв 45 с 1 хв 30 с	2 хв 15 с 2 хв 1 хв 45 с 1 хв 30 с 1 хв 15 с	<p>Навчальна вправа виконується в басейні або у відкритій водоймі на глибині, що не дає змоги встати на ноги. Старт виконується з води. Готовність до виконання навчальної вправи подає рятувальник знаком візуального зв'язку «Сигнал 1» (все добре). Руки рятувальника знаходяться над поверхнею води.</p> <p>Початок: подано команду «Увага — РУШ».</p> <p>Закінчення: руки плавця опустилися під воду.</p> <p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Навчальна вправа виконується без ластів. Під час виконання навчальної вправи в басейні забороняється відпочивати, тримаючись за розмежувальну доріжку або за бортик басейну. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі із застосуванням гідрокостюма позитивна плавучість рятувальника повинна компенсуватись вантажним поясом і бути нульовою.
2	Плавання на дистанцію 100 м змішаним стилем	рятувальник до 30 років 30–35 років 35–40 років 40–45 років 45–50 років	1 хв 50 с (2 хв 5 с) 2 хв 5 с (2 хв 20 с) 2 хв 20 с (2 хв 35 с) 2 хв 35 с (2 хв 50 с) 2 хв 50 с (3 хв 5 с)	1 хв 55 с (2 хв 10 с) 2 хв 10 с (2 хв 25 с) 2 хв 25 с (2 хв 40 с) 2 хв 40 с (2 хв 55 с) 2 хв 55 с (3 хв 10 с)	2 хв (2 хв 15 с) 2 хв 15 с (2 хв 30 с) 2 хв 30 с (2 хв 45 с) 2 хв 45 с (3 хв) 3 хв (3 хв 15 с)	<p>Навчальна вправа виконується в басейні або у відкритій водоймі. Рятувальник самостійно визначає стиль плавання та може його змінювати під час виконання вправи.</p> <p>Старт виконується з води біля бортика басейну або з безпечного та зручного місця на березі водойми.</p> <p>Початок: подано команду «На старт, увага — РУШ».</p> <p>Закінчення: торкання бортика басейну або проходження умовної лінії фінішу.</p> <p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Навчальна вправа виконується без використання ластів та маски. Під час виконання навчальної вправи у басейні забороняється відпочивати, тримаючись за розмежувальну доріжку або за бортик басейну. Розвороти виконуються з обов'язковим торканням бортика басейну будь-якою частиною тіла.
			Примітка. У дужках вказано час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі.			

1	2	3	4	5	6	7
3	Плавання на дистанцію 250 м вільним стилем у комплекті спорядження № 1 (ласти, маска, трубка)	рятувальник до 30 років	4 хв 35 с (5 хв 5 с)	4 хв 40 с (5 хв 10 с)	4 хв 45 с (5 хв 15 с)	Навчальна вправа виконується в басейні або у відкритій водоймі. Старт виконується з води біля бортика басейну або з безпечного та зручного місця на березі водойми. Комплект спорядження № 1 надягається перед початком виконання навчальної вправи. Початок: подано команду «На старт, увага — РУШ». Закінчення: торкання бортика басейну або проходження умовної лінії фінішу. Примітки: 1. Під час виконання навчальної вправи в басейні забороняється відпочивати, тримаючись за розмежувальну доріжку або за бортик басейну. 2. Розвороти виконуються з обов'язковим торканням бортика басейну будь-якою частиною тіла.
		30–35 років	4 хв 50 с (5 хв 20 с)	4 хв 55 с (5 хв 25 с)	5 хв (5 хв 30 с)	
		35–40 років	5 хв 5 с (5 хв 35 с)	5 хв 10 с (5 хв 40 с)	5 хв 15 с (5 хв 45 с)	
		40–45 років	5 хв 20 с (5 хв 50 с)	5 хв 25 с (5 хв 55 с)	5 хв 30 с 6 хв	
		45–50 років	5 хв 35 с (6 хв 5 с)	5 хв 40 с (6 хв 10 с)	5 хв 45 с (6 хв 15 с)	
		Примітка. У дужках вказано час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі.				
4	Пірнання в довжину без спорядження	рятувальник до 30 років	25 м (20 м)	23 м (18 м)	20 м (15 м)	Навчальна вправа може виконуватись в басейні або у відкритій водоймі. Рятувальник самостійно визначає стиль плавання, яким він буде пливати під водою. Для кожного рятувальника, який виконує навчальну вправу, призначається особа, яка страхує. Під час виконання навчальної вправи в басейні дозволяється страхувати візуально з бортика, при цьому особа, яка страхує, повинна супроводжувати рятувальника. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі особа, яка страхує, в комплекті спорядження № 1 повинна знаходитись у воді. Старт виконується з води біля бортика басейну або з безпечного та зручного місця на березі водойми. Дозволяється прийняти старт відштовхуванням від бортика басейну. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі за допомогою буйків виставляється фінішний коридор завширшки 5 м. Рятувальник повинен «пройти» під водою крізь цей коридор. Перед початком виконання навчальної вправи та одразу після її виконання рятувальник обмінюється з особою, яка страхує, знаками візуального зв'язку «Сигнал 1» (все добре).
		30–35 років	24 м (19 м)	22 м (17 м)	19 м (14 м)	
		35–40 років	23 м (18 м)	21 м (16 м)	18 м (13 м)	
		40–45 років	22 м (17 м)	20 м (15 м)	17 м (12 м)	
		45–50 років	21 м (16 м)	19 м (14 м)	16 м (11 м)	
		Примітка. У дужках вказано час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі.				

1	2	3	4	5	6	7
						<p>Початок: подано команду «На старт, увага — РУШ».</p> <p>Закінчення: поява рятувальника або будь-якої частини його тіла на поверхні води.</p> <p>Примітки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Під час виконання навчальної вправи рятувальник повинен повністю перебувати під водою. Рекомендована глибина виконання навчальної вправи — 1,5 м. Навчальна вправа виконується без ластів та маски.
5	Пірнавання в довжину в комплекті спорядження № 1 (ласти, маска, трубка)	рятувальник до 30 років 30–35 років 35–40 років 40–45 років 45–50 років	30 м (25 м) 29 м (24 м) 28 м (23 м) 27 м (22 м) 26 м (21 м)	28 м (23 м) 27 м (22 м) 26 м (21 м) 25 м (20 м) 24 м (19 м)	25 м (20 м) 24 м (19 м) 23 м (18 м) 22 м (17 м) 21 м (16 м)	<p>Навчальна вправа може виконуватись в басейні або у відкритій водоймі. Комплект спорядження № 1 надягається перед початком виконання навчальної вправи. Для кожного рятувальника, який виконує навчальну вправу, призначається особа, яка страхує. Під час виконання навчальної вправи в басейні дозволяється страхувати візуально з бортика, при цьому особа, яка страхує, повинна супроводжувати рятувальника. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі особа, яка страхує, у комплекті спорядження № 1 повинна знаходитись у воді. Старт виконується з води біля бортика басейну або з безпечного та зручного місця на березі водойми. Дозволяється прийняти старт відштовхуванням від бортика басейну. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі за допомогою буйків виставляється фінішний коридор завширшки 5 м. Рятувальник повинен «пройти» під водою крізь цей коридор. Перед початком виконання навчальної вправи та одразу після її завершення рятувальник обмінюється з особою, яка страхує, знаками візуального зв'язку «Сигнал 1» (все добре).</p> <p>Початок: подано команду «На старт, увага — РУШ».</p> <p>Закінчення: поява рятувальника або будь-якої частини його тіла на поверхні води.</p> <p>Примітка. Під час виконання навчальної вправи рятувальник повинен повністю перебувати під водою. Рекомендована глибина виконання навчальної вправи — 1,5 м.</p>
			Примітка. У дужках вказано час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі.			
6	Буксирування	рятувальник				Навчальна вправа може виконуватись в басейні або у відкритій

1	2	3	4	5	6	7
	умовного постраждалого на дистанцію 25 м	до 30 років 30–35 років 35–40 років 40–45 років 45–50 років	1 хв 30 с 1 хв 35 с 1 хв 40 с 1 хв 45 с 1 хв 50 с	1 хв 40 с 1 хв 45 с 1 хв 50 с 1 хв 55 с 2 хв	1 хв 50 с 1 хв 55 с 2 хв 2 хв 5 с 2 хв 10 с	водоймі. Рятувальник самостійно визначає, як він буде буксирувати умовного постраждалого. Одна з головних умов виконання навчальної вправи — обличчя умовного постраждалого протягом усієї дистанції повинно знаходитись над поверхнею води. Старт виконується з води. Початок: подано команду «На старт, увага — РУШ». Закінчення: торкання бортика басейну або проходження умовної лінії фінішу при виконанні навчальної вправи у відкритій водоймі.
						Примітки: 1. Під час виконання навчальної вправи в басейні забороняється відпочивати, тримаючись за розмежувальну доріжку або за бортик басейну. 2. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі на глибині, що не дає змоги встати на ноги, умовний постраждалий повинен бути одягненим у комплект спорядження № 1 та готовим за необхідності забезпечити страхування рятувальника. 3. Навчальна вправа виконується без використання ластів та маски.
7	Буксирування умовного постраждалого в комплекті спорядження № 1 (ласти, маска, трубка) на дистанцію 50 м	рятувальник до 30 років 30–35 років 35–40 років 40–45 років 45–50 років	1 хв 40 с 1 хв 45 с 1 хв 50 с 1 хв 55 с 2 хв	1 хв 50 с 1 хв 55 с 2 хв 2 хв 5 с 2 хв 10 с	2 хв 2 хв 5 с 2 хв 10 2 хв 15 с 2 хв 20 с	Навчальна вправа може виконуватись в басейні або у відкритій водоймі. Комплект спорядження № 1 надягається перед початком виконання навчальної вправи. Рятувальник самостійно визначає, як він буде буксирувати умовного постраждалого. Одна з головних умов виконання навчальної вправи — обличчя умовного постраждалого протягом усієї дистанції повинно знаходитись над поверхнею води. Старт виконується з води. Початок: подано команду «На старт, увага — РУШ». Закінчення: торкання бортика басейну або проходження умовної лінії фінішу при виконанні навчальної вправи у відкритій водоймі. Примітки: 1. Під час виконання навчальної вправи в басейні забороняється відпочивати, тримаючись за розмежувальну доріжку або за бортик басейну. 2. Під час виконання навчальної вправи у відкритій водоймі на глибині, що не дає змоги встати на ноги, умовний постраждалий повинен бути одягненим у комплект спорядження № 1 та готовим, за необхідності, забезпечити страхування рятувальника.
8	Розгортання водолазної станції	відділення	45 хв	50 хв	55 хв	Навчальну вправу виконують 6–7 осіб. Водолазне спорядження знаходиться у спеціальній аварійно-рятувальній водолазній станції легкого (далі — САРВС-Л) або важкого (далі — САРВС-В) типу. Навчальна вправа виконується на відстані не менше 5 м від води на місці, попередньо очищеному від гострих предметів. За командою

1	2	3	4	5	6	7
						особовий склад розгортає водолазну станцію. Початок: подано команду «Увага — РУШ». Закінчення: доповідь керівнику спусків про готовність до проведення спусків.
9	Розгортання надувного човна та спуск його на воду: без навісного двигуна з навісним двигуном	відділення	8 хв 15 хв	10 хв 30 с 20 хв	16 хв 25 хв	Навчальну вправу виконують 6–7 осіб. Перед початком виконання навчальної вправи надувний човен, укладений у чохол, та двигун знаходяться в САРВС-Л або САРВС-В. Навчальна вправа виконується на відстані не менше 5 м від води на місці, попередньо очищеному від гострих предметів. Для виконання навчальної вправи без навісного двигуна за командою рятувальники розгортають човен та спускають його на воду. Початок: подано команду «Увага — РУШ». Закінчення: рятувальники, одягнені в рятувальні жилети, знаходяться в човні на воді, весла закріплені та занурені у воду. Для виконання навчальної вправи з навісним двигуном за командою рятувальники розгортають човен, закріплюють двигун та спускають човен на воду. Початок: подано команду «Увага — РУШ». Закінчення: рятувальники, одягнені в рятувальні жилети, знаходяться у човні, двигун заведений.
10	Веслування на човні на дистанцію 1000 м	рятувальник	7 хв	8 хв	9 хв	Навчальна вправа виконується у відкритій водоймі. За командою рятувальник сідає в човен у рятувальному жилеті, бере в руки весла і починає веслувати в сторону відмітки фінішу або відмітки розвороту (500 м) з подальшим напрямком в сторону фінішу. Початок: подано команду «Увага — РУШ». Закінчення: пересікання човном лінії фінішу. Примітка. Під час виконання навчальної вправи на березі повинен знаходитися рятувальний катер з підвісним двигуном для надання допомоги рятувальнику в разі потреби.

VI. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу, який здійснює радіаційний, хімічний та біологічний захист населення

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	
1	2	3	4	5	6	7
1	Надягання протигазу	рятувальник караул, відділення, зміна	10 с 11 с	11 с 12 с	13 с 15 с	Протигаз знаходиться в похідному положенні. За командою рятувальник надягає протигаз, робить повний видих повітря з грудей. Початок: подано команду «Гази». Закінчення: повний видих повітря з грудей. Примітка. Під час виконання навчальної вправи у складі (караулу, відділення, зміни) час фіксується виконанням навчальної вправи останньою особою.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: під час надягання протигазу рятувальник не заплющив очі і не затримав подих або після надягання не зробив повного видиху; шолом-маска (маска) надягнена з перекосом або перекручена з'єднувальна трубка. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: допущено утворення складок або перекосів, які сприяють проникненню зовнішнього повітря під шолом-маску (маску); не повністю загвинчено фільтрувальну коробку (з'єднувальну трубку) до шолом-маски (маски).			
2	Надягання спеціального захисного одягу (костюму Л-1) та протигазу (дихального апарата на стисненому повітрі)	рятувальник караул, відділення, зміна	4 хв 4 хв 20 с	4 хв 20 с 4 хв 40 с	5 хв 10 с 5 хв 30 с	Спеціальний захисний одяг (костюм Л-1) та протигаз знаходяться в похідному положенні (дихальний апарат на стисненому повітрі в 1 м від виконавця). За командою рятувальник надягає штани, куртку, протигаз (дихальний апарат на стисненому повітрі), рукавиці, протигазову сумку поверх спеціального захисного одягу. Початок: подано команду «Спеціальний захисний одяг надягнути. Гази». Закінчення: виконавець надягнув спеціальний захисний одяг. Примітка. Під час виконання навчальної вправи у складі (караулу, відділення, зміни) час фіксується виконанням навчальної вправи останньою особою.

1	2	3	4	5	6	7
			<p>Примітки:</p> <p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо: не повністю виконані окремі операції при надяганні спеціального захисного одягу; під час надягання протигазу рятувальник не заплющив очі і не затримав подих або після надягання не зробив повний видих;</p>			
			<p>шолом-маска (маска) надягнена з перекосом або перекручена з'єднувальна трубка.</p> <p>2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: не застебнутий клапан на шиї або не опущені рукави поверх рукавиць; допущено утворення таких складок або перекосів, які сприяють проникненню зовнішнього повітря під шолом-маску (маску); не повністю пригвинчено фільтрувальну коробку (з'єднувальну трубку) до шолом-маски (маски); не зашпінтовані з'єднання рукавиць.</p> <p>3. Під час виконання навчальної вправи з надяганням дихального апарату на стисненому повітрі час збільшується на 1 хв з урахуванням часу для проведення виконавцем оперативної перевірки дихального апарату.</p>			
3	Надягання загальновійськового захисного комплексу (у вигляді плаща) та протигазу	рятувальник караул, відділення, зміна	3 хв 4 хв	3 хв 20 с 4 хв 20 с	4 хв 5 хв 10 с	<p>Загальновійський захисний комплект знаходиться в похідному положенні. За командою рятувальник надягає захисні панчохи, захисний плащ в рукави, протигаз, захисні рукавиці та протигазову сумку поверх захисного плаща.</p> <p>Початок: подано команду «Плащ в рукави, панчохи, рукавиці надягнути. Гази».</p> <p>Закінчення: надягнуто плащ в рукави, панчохи, протигаз, рукавиці.</p>
			<p>Примітки:</p> <p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо: панчохи надягалися із застібнутими хлястиками; неправильно застібнуті борти плаща або не повністю одягнуті панчохи; не закріплені закріпками шпеньки або не застібнуті два шпеньки; не повністю виконані окремі операції при</p>			

1	2	3	4	5	6	7
			<p>надяганні засобів захисту; під час надягання протигазу рятувальник не заплющив очі і не затримав подих або після надягання не зробив повний видих;</p>			
			<p>шолом-маска (маска) надіта з перекосом або перекручена з'єднувальна трубка. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: не застебнуті більше двох шпеньків; допущено утворення таких складок або перекосів, які сприяють проникненню зовнішнього повітря під шолом-маску (маску); не повністю пригвинчено фільтрувальну коробку (з'єднувальну трубку) о шолом-маски (маски).</p>			
4	<p>Надягання загальновійськового захисного комплексу (у вигляді комбінезона) та протигазу</p>	<p>рятувальник караул, відділення, зміна</p>	<p>4 хв 35 с 4 хв 50 с</p>	<p>5 хв 5 хв 20 с</p>	<p>6 хв 6 хв 20 с</p>	<p>Загальновійськового захисного комплексу знаходиться у похідному положенні. За командою особовий склад надягає захисні панчохи, захисний плащ у вигляді комбінезона, протигаз, захисні рукавиці та протигазову сумку поверх захисного плаща. Початок: подано команду «Загальновійськового захисного комплексу надягнути. Гази». Закінчення: надягнуто захисний комплект та протигаз, рукавиці</p>
			<p>Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: панчохи надягалися із застібнутими хлястиками; неправильно застібнуті борти плаща або не повністю одягнуті панчохи; не закріплені закріпками шпеньки або не застібнуті два шпеньки; не повністю виконані окремі операції при надяганні засобів захисту; під час надягання протигазу рятувальник не заплющив очі і не затримав подих або після надягання не зробив повний видих; шолом-маска (маска) надіта з перекосом або перекручена з'єднувальна трубка. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо:</p>			

1	2	3	4	5	6	7
			не застебнуті більше двох шпеноків; допущено утворення таких складок або перекосів, які сприяють проникненню зовнішнього повітря під шолом-маску (маску); не повністю пригвинчено фільтрувальну			
			коробку (з'єднувальну трубку) до шолом- маски (маски).			
5	Надягання капсульованого костюму з дихальним апаратом на стисненому повітрі	хімік	4 хв	4 хв 20 с	5 хв	Навчальна вправа виконується за допомогою помічника, дії якого не оцінюються. Капсульований костюм знаходиться в автомобілі оперативного розрахунку. За командою хімік надягає капсульований костюм до поясу (якщо в комплекті костюму чоботи не інтегровані, то взуває чоботи). За допомогою помічника хімік надягає дихальний апарат на стисненому повітрі та самостійно проводить його оперативну перевірку. Надягає капсульований костюм повністю. За допомогою помічника застібає застібку (блискавку) і накриває спеціальним гультфиком на липучці. Початок: подано команду «Капсульований костюм надягнути. Гази». Закінчення: хімік надягнув капсульований костюм.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не повністю виконані окремі операції при надяганні капсульованого костюму. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо допущено проникнення зовнішнього повітря в простір під капсульований костюм.			
6	Надягання захисного костюму (з інтегрованими чоботами, рукавицями та обтюратором типу Trellchem Super) з дихальним апаратом на стисненому повітрі	хімік	4 хв 30 с	5 хв	5 хв 20 с	Захисний костюм знаходиться в автомобілі оперативного розрахунку. За командою хімік надягає захисний костюм, дихальний апарат на стисненому повітрі та проводить його оперативну перевірку, надягає рукавиці. Початок: подано команду: «Захисний костюм надягнути. Гази». Закінчення: хімік надягнув захисний костюм.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не повністю виконані окремі операції при надяганні захисного костюму. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: допущено утворення таких складок або перекосів, які сприяють проникненню зовнішнього повітря під шолом-маску (маску); не повністю пригвинчено фільтрувальну			

1	2	3	4	5	6	7
			коробку (з'єднувальну трубку) до шолом-маски (маски).			
7	Надягання захисного одягу (захисний костюм, чоботи, рукавиці, протигаз)	хімік	1 хв 50 с	2 хв 15 с	2 хв 40 с	Захисний одяг знаходиться перед хіміком. За командою хімік надягає захисний одяг, чоботи, протигаз, рукавиці. Початок: подано команду «Захисний одяг надягнути. Гази». Закінчення: рятувальник-хімік надягнув захисний одяг.
Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не повністю виконані окремі операції при надяганні захисного одягу та протигазу. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: не опущені рукави поверх рукавиць; допущено утворення таких складок або перекосів, які сприяють проникненню						
			зовнішнього повітря під протигаз; не повністю пригвинчено фільтрувальну коробку до шолом-маски (маски).			
8	Підготовка приладів радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю до роботи: МКС-У МКС-05 Терра МКС-PM 1401K-3 RadEye SPRD FLIR indenti FINDER R300 ДОЗОР-С-М Drager X-am 5000 Drager X-am 5600 Drager X-am 8000 MultiRAE PRO	хімік	3 хв 50 с	4 хв	4 хв 20 с	Елементи живлення заряджені та приєднані до приладу. За командою проводиться підготовка та перевірка роботи приладу. Початок: подано команду «Прилад до роботи підготувати і перевірити». Закінчення: доповідь про готовність приладу до роботи. Комплект ChemPro100i знаходиться в складеному положенні. Елементи живлення заряджені та приєднані до приладу. За командою проводиться підготовка та перевірка роботи приладу. Початок: подано команду «Прилад до роботи підготувати і перевірити». Закінчення: доповідь про готовність приладу до роботи.
			1 хв	1 хв 05 с	1 хв 20 с	
			1 хв 20 с	1 хв 30 с	1 хв 45 с	
			1 хв 10 с	1 хв 20 с	1 хв 30 с	
			1 хв 50 с	2 хв 10 с	2 хв 40 с	
			1 хв 25 с	1 хв 30 с	1 хв 50 с	
			1 хв	1 хв 10 с	1 хв 25 с	
			1 хв	1 хв 10 с	1 хв 25 с	
			1 хв 20 с	1 хв 30 с	1 хв 45 с	
			1 хв 08 с	1 хв 25 с	1 хв 40 с	
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не виконувалась встановлена послідовність підготовки приладу до роботи.			

1	2	3	4	5	6	7
	ChemPro100i		2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: не виконано всі пункти порядку підготовки приладу до роботи; не проведено звірку показників приладу з контрольними показниками, зазначеними в інструкції.			
15 хв			16 хв	20 хв		
Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не виконувалась встановлена						
			послідовність підготовки приладу до роботи. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не виконано всі пункти порядку підготовки приладу до роботи.			
9	Підготовка до дій за призначенням в зоні радіаційного (хімічного, біологічного) забруднення	рятувальник (для осіб, які самостійно керують технікою) відділення	5 хв 50 с	6 хв 10 с	6 хв 40 с	Навчальна вправа виконується на відкритій місцевості або поблизу техніки, засоби захисту в похідному положенні. За командою особовий склад надягає штатні засоби індивідуального захисту шкіри, штатні засоби індивідуального захисту органів дихання, займає місце на техніці, зачиняються двері, люки, жалюзі, вмикається система колективного захисту та бортовий прилад радіаційної або хімічної розвідки (якщо ними обладнано автомобіль), встановлюється зв'язок з керівником робіт (начальником відділення, групи, частини). Початок: подано команду «До дій в зоні радіаційного (хімічного, біологічного) забруднення готуйсь». Закінчення: засоби захисту надягнуто, зайнято місце на техніці, встановлено зв'язок. Примітка. Штатні засоби індивідуального захисту надягаються в залежності від виду небезпеки (радіаційна, хімічна, біологічна).
6 хв 10 с			6 хв 30 с	7 хв	Примітка. Оцінка знижується на один бал, якщо: не повністю закриті двері, жалюзі і люки або бокове скло автомобіля; не увімкнено систему колективного захисту та бортовий прилад радіаційної або хімічної розвідки (якщо ними обладнано автомобіль); не повністю виконані окремі операції при надяганні засобів захисту.	

1	2	3	4	5	6	7
10	Розгортання та встановлення комплекту спеціальної обробки «MAVA 350»	відділення	12 хв	15 хв	20 хв	Відділення знаходиться за 2 м від обладнання, засоби індивідуального захисту в похідному положенні. За командою встановлюється комплект спеціальної обробки та надягаються засоби індивідуального захисту. Початок: подано команду «Комплект спеціальної обробки розгорнути». Закінчення: подано воду через форсунки, доповідь про готовність до проведення спеціальної обробки.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: є підтікання у з'єднувальних елементах комплекту; відсутня подача води через дві форсунки. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: відсутня подача води на душову кабінку; не працює насос з відкачки забрудненої води.			
11	Розгортання та встановлення комплекту санітарної обробки «SHELTER», «MassDECON system»	відділення	40 хв	48 хв	55 хв	Навчальну вправу виконують 15 осіб. Особовий склад знаходиться за 2 м від обладнання, засоби індивідуального захисту в похідному положенні. За командою встановлюється комплект спеціальної обробки та надягаються засоби індивідуального захисту. Початок: подано команду «Комплект санітарної обробки розгорнути». Закінчення: подано теплу воду до розпилювачів, доповідь про готовність до проведення санітарної обробки.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо є підтікання у з'єднувальних елементах комплекту. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: відсутня подача води на комплект спеціальної обробки; не працює насос з відкачки «забрудненої» води; не працює один або більше агрегатів.			
12	Розгортання та встановлення комплекту спеціальної обробки «LUBAWA SA»	відділення	9 хв	11 хв	15 хв	Рятувальники, одягнені в засоби індивідуального захисту, за командою виходять з автомобіля та встановлюють комплект спеціальної обробки. Початок: подано команду «Комплект спеціальної обробки розгорнути». Закінчення: подано воду через форсунки, доповідь про готовність до проведення спеціальної обробки.

1	2	3	4	5	6	7
			<p>Примітки:</p> <p>1. Оцінка знижується на один бал, якщо є підтікання у з'єднувальних елементах комплекту.</p> <p>2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: палатка не зафіксована кілками; відсутня подача води на душеву кабінку.</p>			
13	<p>Розгортання та підготовка до роботи спеціального автомобіля APC-14:</p> <p>для дезактивації струменем води (три робочих місця)</p> <p>для дегазації, дезактивації, дезінфекції (чотири робочих місця)</p> <p>для дегазації місцевості (насадка спереду)</p> <p>для дегазації місцевості (насадка ззаду)</p>	відділення	4 хв 30 с	5 хв	6 хв	<p>Спеціальний автомобіль знаходиться на робочому майданчику. Рятувальники в засобах індивідуального захисту вишикувані перед спеціальним автомобілем. За командою рятувальники розгортають спеціальний автомобіль.</p> <p>Початок: подано команду «Авторозливальну станцію розгорнути».</p> <p>Закінчення: станцію розгорнуто, воду подано до робочих місць.</p>
			5 хв	5 хв 30 с	6 хв 30 с	
			4 хв	4 хв 20 с	5 хв	
			1 хв 20 с	1 хв 30 с	2 хв	
			<p>Примітки:</p> <p>1. При заміні розпилювачів у APC-14 нормативний час збільшується на 2 хв</p> <p>2. Якщо навчальну вправу виконують 2 особи, нормативний час збільшується на 1 хв 30 с.</p> <p>3. Оцінка знижується на один бал, якщо: не враховано напрямок вітру на відкритій місцевості; у з'єднаннях комунікацій є підтікання; не працює один брандспойт; не відкритий люк горловини цистерни APC-14.</p> <p>4. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо не працюють два і більше брандспойти.</p>			
14	Розгортання та підготовка до роботи спеціального автомобіля	відділення	літній період			Спеціальний автомобіль знаходиться на робочому майданчику. Рятувальники вишикувані перед спеціальним автомобілем, засоби індивідуального захисту в похідному положенні. За командою

1	2	3	4	5	6	7
	ДДА-66					рятувальники розгортають спеціальний автомобіль. Початок: подано команду «Установку розгорнути». Закінчення: досягнення тиску 4 кгс/см ² у котлі ДДА, доповідь про готовність до виконання завдання.
			30 хв	34 хв	40 хв	
			зимовий період			
			40 хв	45 хв	55 хв	
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо є підтікання у з'єднаннях комунікацій. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: не відкриті отвори в підлозі камер ДДА для стікання конденсату; не працює парострумний елеватор; не перевірена надійність роботи запобіжних клапанів; котел не заповнений водою.			
15	Розгортання і встановлення пневмобандажу: на ємність на трубопровід	відділення	5 хв 6 хв	6 хв 7 хв	7 хв 8 хв	Рятувальники в захисному спорядженні рівня А вишикувані перед автомобілем оперативного розрахунку. Обладнання знаходиться в автомобілі. За командою складається пневматична схема та накладається бандаж на розгерметизовану ємність (трубопровід). Дистанція до місця проведення робіт — 50 м, висота локалізації витoku — 150 см.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо не подано повітря до системи. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо неправильно зібрана пневматична схема.			Початок: подано команду «До встановлення бандажу приступити». Закінчення: бандаж накладено на ємність (трубопровід) або встановлено пневматичний клин, заповнений повітрям.

VII. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу авіаційних підрозділів

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1. Навчальні вправи для посадових осіб аеродромно-технічного забезпечення польотів						
1	Заправка водою навісних виливних агрегатів (далі — НВА) літака Ан-32П	водії автомобільної та електро-газової служби (далі — АтаЕГС), техніки літаків	10 хв	12 хв	14 хв	Літак Ан-32П, підготовлений до вильоту, знаходиться у визначеному місці. Дві аеродромних комбінованих поливомийних машини, заправлені водою, знаходяться поруч з літаком по обидві сторони на визначених місцях, водії стоять біля передньої осі автомобіля обличчям до борту повітряного судна. За командою керівника водії розгортають рукава подачі води і під керівництвом техніки літака під'єднують їх до заливних горловин НВА літака та здійснюють заповнення водою (8 т). Після заповнення НВА за командою техніки літака подача води припиняється, рукава подачі води згортаються та автомобілі від'їжджають від літака на відстань безпечного запуску двигунів. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: від'їзд автомобілів від літака (час фіксується за початком руху останнього автомобіля).
2	Контрольний огляд засобів аеродромної техніки забезпечення (далі — АТЗ) польотів перед виїздом з парку	водій АтаЕГС	7 хв	8 хв	9 хв	За командою керівника перевірити роботу: автомобіля (установки), приладів освітлення, покажчика поворотів, стоп-сигналу, звукового сигналу і склоочисника. Перевірити комплектність обладнання, вимірювальних приладів, пристосувань та інструмента спеціальної установки, герметичність систем, наявність чохла та пломбування вузлів і агрегатів установки. Оглянути стан фільтрів роздавальних приладів, стан роздавальних кранів (пістолетів), аеродромних бортових роз'ємів шлангів, джгутів і заземлення. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Огляд закінчено».
3	Контрольний огляд засобів АТЗ польотів на аеродромі	водій АтаЕГС	3 хв	4 хв	5 хв	Паливні, масляні, гідравлічні і пневматичні системи базового шасі і спеціальної установки заправлені відповідно до завдання із забезпечення польотів або роботи на авіаційній техніці. За командою керівника здійснити перевірку технічного стану засобу зовнішнім оглядом при відкритих основних люках з метою виявлення пошкоджень, підтікань рідини, витоків газу і забруднень, що могли виникнути під часу руху автомобіля. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Огляд закінчено».
4	Підготовка до запуску та запуск силових агрегатів спеціального обладнання засобів АТЗ польотів	водій АтаЕГС	1 хв	1 хв 30 с	2 хв	За командою керівника перевірити заправку (зарядку) систем спеціальної установки. Перевірити стан вимірювальних приладів і положення регулювальних пристроїв. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
5	Розгортання засобів АТЗ польотів	водій АтаЕГС	8 хв	9 хв	10 хв	За командою керівника здійснити під'їзд до літака під керівництвом техніки літака. Розгорнути силові кабелі. Встановити заземлення та противідкатні опори. Зробити запис в журналі обліку

1	2	3	4	5	6	7
						«Початок роботи». Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
6	Повне згортання засобів АТЗ польотів у транспортне положення	водій АтаЕГС	2 хв	3 хв	4 хв	За командою керівника зробити запис у журналі обліку «Кінець роботи». Змотати заземлення, згорнути силові кабелі. Від'їхати від повітряного судна під керівництвом техніка літака. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
7	Робота на засобах АТЗ польотів після повернення з рейсу	водій АтаЕГС	20 хв	25 хв	30 хв	За командою керівника провести зовнішній огляд засобу. Перевірити заправні системи, стан роз'ємів, роздавальних кранів, шлангів, кріплення рухомих приладів та вузлів. Очистити автомобіль від бруду. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
2. Навчальні вправи для авіаційних рятувальників						
1	Виконання стрибка з парашутом типу «Крило» на земну поверхню на точність приземлення в задану	авіаційний рятувальник	10 м	20 м	30 м	Навчальна вправа виконується як контрольний стрибок з парашутом типу «Крило» з повітряного судна, призначеного для десантування парашутним способом на земну поверхню в простих або складних метеоумовах, з урахуванням всіх заходів безпеки при виконанні стрибків з парашутом на земну поверхню.
			Примітки: 1. Точність приземлення оцінюється відстанню від заданої точки на земній поверхні до місця приземлення.			
	точку при швидкості вітру біля землі не більше ніж 15 м/с		2. Оцінювання навчальної вправи проводиться як середнє арифметичне за результатами двох стрибків виконаних послідовно один за одним.			Висота і швидкість польоту повітряного судна визначається відповідно до тактико-технічних характеристик конкретної парашутної системи. Навчальна вправа виконується за самостійним розрахунком точки відділення від повітряного судна з можливістю десантування декількох авіаційних рятувальників в одному заході. Початок: подано команду «Стрибок». Закінчення: авіаційний рятувальник безпечно приземлився на земну поверхню, звільнився від парашутної системи та готовий до подальших дій за призначенням.
2	Виконання стрибка з парашутом типу «Крило» на водну поверхню на точність приводнення в задану точку при швидкості вітру біля води	авіаційний рятувальник	10 м	20 м	30 м	Навчальна вправа виконується як контрольний стрибок з парашутом типу «Крило» з повітряного судна, призначеного для десантування парашутним способом на водну поверхню в простих або складних метеоумовах із застосуванням індивідуальних авіаційних рятувальних плавзасобів, в комплекті спорядження № 1, з урахуванням всіх заходів безпеки при виконанні стрибків з парашутом на водну поверхню. Початок: подано команду «Стрибок».

1	2	3	4	5	6	7
	не більше ніж 20 м/с					Закінчення: авіаційний рятувальник безпечно приводився на водну поверхню, звільнився від парашутної системи та готовий до подальших дій за призначенням.
			<p>Примітки:</p> <p>1. Точність приводнення оцінюється відстанню від заданої точки на водній поверхні до місця приводнення.</p> <p>2. У разі виконання стрибка: при швидкості вітру біля води до 3 м/с, відстань приводнення від заданої точки вимірюється в секторі 180° напрямком проти вітру; при швидкості вітру біля води від 3 до 10 м/с, відстань приводнення від заданої точки вимірюється в секторі 90° напрямком проти вітру; при швидкості вітру біля води від 10 до 20 м/с, відстань приводнення від заданої точки вимірюється в секторі 45° напрямком проти вітру. У разі приводнення поза вказаних секторів, навчальна справа оцінюється «незадовільно».</p> <p>3. Оцінювання навчальної справи проводиться за результатом виконання одного стрибка.</p>			
3. Навчальні вправи для посадових осіб зв'язку та радіотехнічного забезпечення польотів						
1	Підготовка до роботи і налаштування	спеціалісти зв'язку	4 хв	5 хв	6 хв	За командою керівника провести огляд приймача. Підключити головні телефони і антену. Увімкнути живлення. Перевірити струми
	приймача дискретного діапазону Р-155П					ламп і напруги живлення за вмонтованими приладами. Перевірити працездатність приймача в слухових режимах за сигналами станцій, що приймаються. Налаштувати приймач на задану частоту в режимі частотної телеграфії або двоканальної частотної телеграфії. Початок: подано команду «Приймач налаштувати». Закінчення: доповідь «Приймач налаштовано».
2	Підготовка до роботи і налаштування приймача Р-155 для роботи в режимі однополосної модуляції по верхньо-боковій (нижньо-	спеціалісти зв'язку	5 хв	6 хв	7 хв	За командою керівника перевірити працездатність приймача з використанням блока зворотного контролю. Налаштувати приймач на дві частоти із запам'ятовуванням, перейти з однієї хвили на іншу за допомогою автоматики. Початок: подано команду «Приймач налаштувати». Закінчення: доповідь «Приймач налаштовано».

1	2	3	4	5	6	7
	боковій) та частотній телеграфії (двоканальній частотній телеграфії відносно фазової телеграфії)					
3	Увімкнення живлення передавача радіостанції Р-140	спеціалісти зв'язку	2 хв	3 хв	4 хв	Автомобіль заземлено, антену підключено. За командою керівника провести зовнішній огляд, увімкнути і перевірити напругу живлення, провести регулювання напруг живлення. Початок: подано команду «Радіостанцію увімкнути». Закінчення: доповідь «Радіостанцію увімкнуто».
4	Монтаж прямих муфт на кабелях зв'язку ТЗБ 7 × 7 ТБ 10 × 2 ТРПКШ 10 × 2 ТПП 20 × 2	спеціалісти зв'язку	28 хв 20 хв 18 хв 23 хв	33 хв 25 хв 23 хв 25 хв	38 хв 30 хв 28 хв 28 хв	За командою керівника виконати такі дії: змонтувати пряму муфту на кабелі типу ТЗБ 7 × 7; змонтувати пряму муфту на кабелі типу ТБ 10 × 2; змонтувати пряму муфту на кабелі типу ТРПКШ 10 × 2; змонтувати пряму муфту на кабелі типу ТПП 20 × 2. Початок: подано команду «Монтаж розпочати». Закінчення: доповідь «Монтаж закінчено».
5	Монтаж міжміських боксів кабелем типу ТЗБ 20 × 2 30 × 2	спеціалісти зв'язку	20 хв 35 хв	25 хв 40 хв	30 хв 45 хв	За командою керівника виконати такі дії: зарядити міжміський бокс 20 × 2; зарядити міжміський бокс 30 × 2. Початок: подано команду «Монтаж розпочати». Закінчення: доповідь «Монтаж закінчено».
6	Підготовка до роботи і налаштування радіостанції	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	5 хв	7 хв	9 хв	За командою керівника провести огляд радіостанції. Увімкнути радіостанцію. По вмонтованих приладах перевірити напругу живлення. Налаштувати напівкомплект А на задану частоту
	Р-845 (виносні пункти управління (далі — ВПУ) винесені на 10 м)					в метровому діапазоні хвиль і напівкомплект Б на задану частоту в дециметровому діапазоні хвиль. Вийти на зв'язок з кореспондентом. Переключити управління радіостанції з ВПУ. Перевірити управління радіостанції з ВПУ-1 в метровому діапазоні та з ВПУ-2 в дециметровому діапазоні. Початок: подано команду «Радіостанцію налаштувати». Закінчення: доповідь «Радіостанцію налаштовано».
7	Підготовка до роботи і налаштування радіостанції Р-862	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	4 хв	5 хв	6 хв	За командою керівника провести огляд радіостанції. Увімкнути радіостанцію. Налаштувати радіостанцію на задану частоту і вийти на зв'язок з кореспондентом. Початок: подано команду «Радіостанцію налаштувати». Закінчення: доповідь «Радіостанцію налаштовано».
8	Підготовка до роботи і перевірка працездатності	спеціалісти радіотехнічного	6 хв	8 хв	10 хв	За командою керівника провести огляд СКП. Підключити лінії зв'язку і кабелі електроживлення. Увімкнути апаратну. По вмонтованих приладах

1	2	3	4	5	6	7
	стартового командного пункту (далі — СКП)	забезпечення				перевірити напругу живлення. Увімкнути радіостанції і контрольні радіоприймачі. Перевірити працездатність пульта керування виносними радіостанціями. Перевірити працездатність телефонного комутатора. Увімкнути магнітофони. Підготувати робоче місце керівника польотів. Початок: подано команду «СКП увімкнути». Закінчення: доповідь «СКП увімкнуто».
9	Увімкнення та вимкнення радіопеленгатора АРП-11 в місцевому режимі	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	6 хв	7 хв	8 хв	За командою керівника провести огляд радіопеленгатора і агрегату живлення. Запустити агрегат живлення. Подати напругу на апаратуру. Увімкнути радіопеленгатор. Перевірити працездатність радіопеленгатора в місцевому режимі. Запросити контрольний пеленг на 1-му та 2-му каналах. Вимкнути радіопеленгатор. Початок: подано команду «АРП увімкнути». Закінчення: доповідь «АРП вимкнуто».
10	Увімкнення та вимкнення радіопеленгатора АРП-11 в дистанційному режимі	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	2 хв 30 с	3 хв	4 хв	За командою керівника провести огляд радіопеленгатора. Увімкнути живлення апаратури телеуправління-телесигналізації (далі — ТУ-ТС). Увімкнути 1-й та 2-й комплекти радіопеленгатора і перевірити їх працездатність з виносного пункту. Вимкнути 1-й та 2-й комплекти радіопеленгатора та живлення апаратури ТУ-ТС. Початок: подано команду «АРП увімкнути». Закінчення: доповідь «АРП вимкнуто».
11	Налаштування ультракоротко-хвильового (далі — УКХ)	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	12 хв	14 хв	16 хв	За командою керівника на увімкненому радіопеленгаторі перевірити налаштування приймача на двох фіксованих частотах. Увімкнути КВГ і провести від нього налаштування радіопеленгатора.
	радіопеленгатора за допомогою контрольно-випробувального генератора (далі — КВГ)					Початок: подано команду «АРП налаштувати». Закінчення: доповідь «АРП налаштовано».
12	Підготовка до роботи та вмикання приводної радіостанції ПАР-8СС	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	6 хв	7 хв	8 хв	За командою керівника провести огляд радіостанції та агрегату живлення. Запустити агрегат живлення, подати напругу та увімкнути радіостанцію. Встановити заданий вид роботи, налаштувати радіостанцію на задану частоту та перевірити по вмонтованих приладах необхідні величини струму та напруги. Початок: подано команду «ПАР увімкнути». Закінчення: доповідь «ПАР увімкнуто».

1	2	3	4	5	6	7
13	Підготовка до роботи та вмикання приводної радіостанції ПАР-9М2 (ПАР-9МА)	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	7 хв	8 хв	9 хв	За командою керівника провести огляд радіостанції та агрегату живлення. Запустити агрегат живлення, подати напругу та увімкнути радіостанцію. Встановити заданий вид роботи, налаштувати радіостанцію на задану частоту та перевірити по вмонтованих приладах необхідні величини струму та напруги. Початок: подано команду «ПАР увімкнути». Закінчення: доповідь «ПАР увімкнуто».
14	Перемикання приводних радіостанцій на канал «ПАР-АРК»	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	30 с	1 хв	1 хв 30 с	За командою керівника виконати перемикання налаштованої радіостанції на канал «ПАР-АРК». Початок: подано команду «21-й канал увімкнути». Закінчення: доповідь «21-й канал увімкнуто».
15	Підготовка до роботи та вмикання радіомаякової групи ПРМГ-76У	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	12 хв	15 хв	17 хв	За командою керівника провести зовнішній огляд агрегату живлення та апаратної. Увімкнути агрегат живлення та ПРМГ-76У. Перевірити контрольну апаратуру далекомірно-курсowego радіомаяка (глісадного радіомаяка) по високій та низькій частоті. По вмонтованих приладах перевірити напругу живлення, потужність ретранслятора-далекоміра, курсowego радіомаяка (глісадного радіомаяка), положення нуля та крутизни зони. Провести зовнішній огляд апаратури ТУ-ТС та перевірити працездатність ПРМГ-76У у дистанційному режимі. Початок: подано команду «ПРМГ увімкнути». Закінчення: доповідь «ПРМГ увімкнуто».
16	Підготовка до роботи, вмикання та перевірка радіотехнічної системи ближньої навігації	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	19 хв	21 хв	23 хв	За командою керівника провести зовнішній огляд агрегату живлення і апаратної, увімкнути агрегат живлення. По вмонтованих приладах перевірити напругу живлення. Увімкнути РСБН-4Н. Послідовно перевірити роботу «Місцева робота», «Місцевий ремонт»
	РСБН-4Н в усіх режимах роботи					та «Дистанційна робота». Початок: подано команду «РСБН увімкнути». Закінчення: доповідь «РСБН увімкнуто».
17	Увімкнення та перевірка радіолокаційної системи посадки (далі — РСП) літаків (РСП-6М2, РСП-6МН)	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	18 хв	20 хв	22 хв	За командою керівника провести зовнішній огляд агрегатів живлення, антенно-фідерних пристроїв, посадочного та диспетчерського радіолокаторів і апаратної. Увімкнути агрегати живлення і подати напругу на апаратну РСП. По вмонтованих приладах перевірити величини напруги живлення, потужність передавачів посадочного та диспетчерського радіолокаторів. Перевірити працездатність РСП у режимах «АКТ», «ПАС», «СРЦ». Підготувати до роботи засоби об'єктивного контролю, фотоприставку і магнітофон. Початок: подано команду «РСП увімкнути». Закінчення: доповідь «РСП увімкнуто».

1	2	3	4	5	6	7
18	Підготовка до роботи і вмикання кодового неонових світломаяка КНС-4 (КНС-4У)	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	5 хв	6 хв	7 хв	Прилад автоматичної подачі сигналу підготовлений до роботи. За командою керівника провести зовнішній огляд світломаяка і агрегату живлення. Заземлити світломаяк. Запустити агрегат живлення. Вибрати заданий режим роботи. Увімкнути світло маяка. Початок: подано команду «КНС увімкнути». Закінчення: доповідь «КНС увімкнуто».
19	Підготовка до роботи і вмикання аеродромного посадочного маяка АПМ-90	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	4 хв	5 хв	6 хв	За командою керівника провести зовнішній огляд маяка. Перевірити стан щіток. Виставити за шаблоном позитивні та негативні кути. Перевірити стан баластного реостата. Запустити двигун і на щитовому приладі виставити напругу 110 В. Відрегулювати автоматичну подачу вугілля. На контрольних стендах перевірити форму горіння дуги. Початок: подано команду «АПМ увімкнути». Закінчення: доповідь «АПМ увімкнуто».
20	Підключення радіолокаційної станції (далі — РЛС) до зовнішньої мережі живлення	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	5 хв	6 хв	7 хв	За командою керівника провести вмикання підготовленої до роботи радіолокаційної станції до живлення від зовнішньої мережі. Початок: подано команду «РЛС увімкнути». Закінчення: доповідь «РЛС увімкнуто».
21	Підключення радіолокаційної станції до агрегату живлення	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	6 хв	8 хв	9 хв	За командою керівника провести вмикання підготовленої до роботи радіолокаційної станції від прогрітого агрегату живлення. Початок: подано команду «РЛС увімкнути від агрегату». Закінчення: доповідь «РЛС увімкнуто».
22	Перехід живлення радіолокаційної станції від зовнішньої мережі на агрегат живлення	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	6 хв	8 хв	9 хв	За командою керівника провести перехід живлення радіолокаційної станції від зовнішньої мережі на агрегат живлення. Початок: подано команду «Перейти на агрегат». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
23	Перевірка справності радіолокаційної станції під напругою	спеціалісти радіотехнічного забезпечення	9 хв	11 хв	12 хв	За командою керівника виконати перевірку справності апаратури радіолокаційної станції під напругою. Початок: подано команду «Перевірити РЛС». Закінчення: доповідь «РЛС перевірено».

VIII. Нормативи виконання навчальних вправ для підготовки особового складу підрозділів зв'язку

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1. Навчальні вправи з підготовки до роботи та налаштування радіостанцій						
1	Підготовка до роботи і налаштування радіостанції Р-130 М	спеціаліст зв'язку	3 хв	4 хв	5 хв	<p>Спеціаліст зв'язку знаходиться у вихідному положенні біля радіостанції. За командою проводиться огляд радіостанції, вмикається живлення і перевіряється величина напруги приладом, підключається мікротелефонна гарнітура, встановлюється задана частота, налаштовуються приймач-передавач з використанням системи автоматичного налаштування та виносний погоджувальний пристрій.</p> <p>Початок: подано команду «До роботи приступити».</p> <p>Закінчення: доповідь «Завдання виконано».</p>
2	Підготовка до роботи і налаштування приймача дискретного діапазону Р-155П	спеціаліст зв'язку	4 хв	5 хв	6 хв	<p>Спеціаліст зв'язку знаходиться у вихідному положенні біля радіоприймача. За командою проводиться огляд приймача, підключаються головні телефони і антена, вмикається живлення, перевіряється струм ламп і напруги живлення за допомогою вмонтованих приладів, а також працездатність приймача в слухових режимах за сигналами станцій, що приймаються, налаштовується приймач на задану частоту в режимі частотної телеграфії або двоканальної частотної телеграфії.</p> <p>Початок: подано команду «До роботи приступити».</p> <p>Закінчення: доповідь «Завдання виконано».</p>
3	Налаштування передавача радіостанції Р-140	спеціаліст зв'язку	4 хв	5 хв	6 хв	<p>Спеціаліст зв'язку знаходиться у вихідному положенні біля радіостанції. За командою проводиться огляд радіостанції, встановлюються органи налаштування передавача згідно з частотою та табличними даними, налаштовується збудник, встановлюється статичний режим підсилювача потужності, проводиться налаштування високочастотного тракту та комутація заданого режиму на пульті управління.</p> <p>Початок: подано команду «До роботи приступити».</p> <p>Закінчення: доповідь «Завдання виконано».</p>
4	Заміна елемента живлення в переносній радіостанції	спеціаліст зв'язку	10 с	15 с	20 с	<p>Переносна радіостанція та запасний елемент живлення знаходяться перед спеціалістом зв'язку. За командою береться радіостанція, від'єднується розряджений елемент живлення та під'єднується запасний, вмикається радіостанція та перевіряється її справність.</p> <p>Початок: подано команду «До роботи приступити».</p> <p>Закінчення: доповідь «Завдання виконано».</p>
2. Навчальні вправи із забезпечення безперебійного енергозабезпечення						
1	Робота із забезпечення апаратних, станцій, вузлів зв'язку електроживленням	спеціаліст електросилових установок	4 хв	5 хв	6 хв	<p>Спеціаліст електросилових установок знаходиться у вихідному положенні біля агрегату. За командою перевіряються рівні пально-мастильних матеріалів та охолоджуючої рідини, з'єднання і надійність кріплення паливо-проводів, запускається двигун і прогрівається до робочої температури, запускається генератор, підключається навантаження і проводиться контроль подачі електроживлення.</p>

1	2	3	4	5	6	7
						Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
3. Навчальні вправи з розгортання комплексу супутникового зв'язку						
1	Розгортання комплексу супутникового зв'язку (до введення коду активації)	спеціалісти зв'язку	18 хв	22 хв	27 хв	Навчальну вправу виконують 2 особи. Спеціалісти зв'язку знаходяться у вихідному положенні біля комплексу супутникового зв'язку. За командою встановлюється і фіксується опора для супутникової антени, збирається та встановлюється супутникова антена на опору, підключається прийомо-передавач (TRIA) до модема, модем до ноутбука, подається живлення на модем, проводиться юстировка антени, налаштовується модем та здійснюється перехід на сторінку активації ключа. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано».
4. Навчальні вправи з налаштування комунікаційного обладнання						
1	Перевірка та під'єднання IP телефона до комунікаційної мережі	спеціаліст зв'язку	1 хв 30 с	2 хв	2 хв 30 с	Спеціаліст зв'язку знаходиться у вихідному положенні на робочому місці біля IP телефона. За командою під'єднується з'єднувальна лінія та лінія живлення до IP телефона, після завантаження IP телефону з нього виконується контрольний дзвінок. Початок: подано команду «До роботи приступити». Закінчення: доповідь «Завдання виконано»

IX. Нормативи виконання навчальних вправ особовим складом технічних служб

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	

1	2	3	4	5	6	7
1	Запуск котла-підігрівача інженерної машини	механік-водій (водій)	3 хв 20 с	4 хв	5 хв	Інженерна машина у транспортному положенні встановлена на рівному майданчику. Перед виконанням навчальної вправи паливно-розподільчий кран закритий. Вимикач маси вимкнута. За командою підготувати котел-підігрівач до роботи і запустити до досягнення ним стабільної роботи. Початок: подано команду «Котел-підігрівач запустити». Закінчення: досягнення стабільної роботи котла-підігрівача (підігрівача).
2	Запуск двигуна системою повітряного пуску інженерної машини	механік-водій (водій)	50 с	1 хв 20 с	2 хв 10 с	Інженерна машина оснащена системою повітряного запуску двигуна у транспортному положенні, встановлена на рівному майданчику. Тиск повітря у балонах повинен бути не нижче норми, передбаченої інструкцією з експлуатації. За командою підготувати двигун до роботи і запустити до

1	2	3	4	5	6	7
						<p>досягнення ним сталої роботи. Початок: подано команду «До запуску двигуна приступити». Закінчення: досягнення сталої роботи двигуна.</p>
3	Перевірка працездатності засобів захисту екіпажу інженерної машини	механік-водій (водій)	2 хв 45 с	3 хв	3 хв 40 с	<p>Інженерна машина у транспортному положенні встановлена на майданчику, двигун розігрітий. За командою увімкнути нагнітач або фільтровентиляційну установку і перевірити надлишковий тиск. Відкрити клапан повітровідвідної труби, вимкнути фільтровентиляційну установку, надягнути протигази та під'єднати їх до установки.</p>
						<p>Початок: подано команду «До перевірки засобів захисту приступити». Закінчення: доповідь «Перевірку проведено».</p>
4	Встановлення захисного заземлення електростанції	електромеханік	9 хв	10 хв	12 хв	<p>Електростанція встановлена на огороженому майданчику. За командою вкрутити два бури, перевірити опір заземлення вимірювальним приладом, з'єднати проводом із корпусом станції. Початок: подано команду «Захисне заземлення встановити». Закінчення: доповідь «Заземлення встановлено».</p>
5	<p>Розгортання електростанції: до 10 кВт 10–30 кВт 30–60 кВт 60–100 кВт від 100 кВт</p>	обслуга	літній період			<p>Обслуга знаходиться на відстані 2 м від електростанції, яка встановлена на огороженому майданчику. За командою встановити заземлення та під'єднати кабельну мережу до електростанції. Обслуга надягає діелектричні засоби захисту та заводить електростанцію. Початок: подано команду «Електростанцію розгорнути». Закінчення: доповідь «Електростанцію розгорнуто». Примітка. Навчальна вправа виконується при двигуні, прогрітому до робочої температури.</p>
			5 хв 10 хв 15 хв 20 хв 30 хв	8 хв 13 хв 17 хв 25 хв 35 хв	10 хв 15 хв 20 хв 30 хв 40 хв	
			зимовий період			
	до 10 кВт 10–30 кВт 30–60 кВт 60–100 кВт від 100 кВт		7 хв 12 хв 17 хв 22 хв 32 хв	10 хв 15 хв 19 хв 27 хв 37 хв	12 хв 17 хв 22 хв 32 хв 42 хв	

1	2	3	4	5	6	7
			Примітка. Нормативний час збільшується на 2 хв, якщо електростанція затентована.			
6	Розгортання автокрана: КС-4561; КС-4574 КС-2573; КТА-25	обслуга	7 хв 8 хв	8 хв 9 хв	9 хв 10 хв	Автокран знаходиться у транспортному положенні і встановлений на рівному майданчику. Обслуга знаходиться попереду крана. За командою завести двигун, встановити кран на виносні опори, перевести стрілу у робочий стан під задане навантаження. Початок: подана команда «Автокран розгорнути». Закінчення: доповідь про готовність автокрана до роботи.
7	Розгортання автокрана ZOOMLION ZTC 350H552	обслуга	7 хв 30 с	8 хв 30 с	10 хв	Автокран знаходиться у транспортному положенні і встановлений на рівному майданчику. Обслуга знаходиться попереду крана. За командою завести двигун, встановити кран на виносні опори, перевести стрілу у робочий стан під задане навантаження.
			Примітка. Нормативний час збільшується на 15 хв, якщо навантаження на автокран понад 15 тон.			
						Початок: подана команда «Автокран розгорнути, навантаження до 15 тон». Закінчення: доповідь про готовність автокрана до роботи.
8	Розгортання автокрана QY-75K	обслуга	40 хв	45 хв	50 хв	Автокран знаходиться у транспортному положенні і встановлений на рівному майданчику. Обслуга знаходиться попереду крана. За командою завести двигун, встановити кран на виносні опори, перевести стрілу у робочий стан під задане навантаження. Початок: подана команда «Автокран розгорнути». Закінчення: доповідь про готовність автокрана до роботи.

Х. Нормативи виконання навчальних вправ з домедичної підготовки

№ з/п	Назва навчальної вправи	Розрахунок для виконання навчальної вправи	Оцінка виконання навчальної вправи			Умови виконання навчальної вправи
			відмінно	добре	задовільно	
1	Накладання пакета перев'язувального індивідуального стерильного з еластичним	особа рядового та начальницького складу цивільного захисту	35 с	40 с	45 с	Особа, яка виконує навчальну вправу, знаходиться в положенні стоячи в засобах захисту (гумові рукавички) поряд з умовним постраждалим, який перебуває в положенні лежачи на спині. Пакет перев'язувальний індивідуальний знаходиться в герметичній упаковці поряд з особою, яка виконує навчальну вправу.

1	2	3	4	5	6	7
1	Накладання пакета перев'язувального індивідуального стерильного з еластичним	особа рядового та начальницького складу цивільного захисту	35 с	40 с	45 с	Особа, яка виконує навчальну вправу, знаходиться в положенні стоячи в засобах захисту (гумові рукавички) поряд з умовним постраждалим, який перебуває в положенні лежачи на спині. Пакет перев'язувальний індивідуальний знаходиться в герметичній упаковці поряд з особою, яка виконує навчальну вправу.

1	2	3	4	5	6	7
	компресійним компонентом і захисною вологостійкою оболонкою					Початок: подано команду «До накладання пакета перев'язувального індивідуального приступити». Закінчення: пакет перев'язувальний індивідуальний накладено та закріплено.
			Примітка: Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: порушено стерильність перев'язувального матеріалу (падіння на землю тощо); нижче (дистальніше) пов'язки відсутній пульс.			
2	Накладання гумового джгута для зупинки кровотечі на стегно (плече) постраждалому	особа рядового та начальницького складу цивільного захисту	30 с	35 с	40 с	Особа, яка виконує навчальну вправу, знаходиться в положенні стоячи в засобах захисту (гумові рукавички) поряд з умовним постраждалим, який перебуває в положенні лежачи на спині. Джгут знаходиться у складеному вигляді поряд з особою, яка виконує навчальну вправу. Початок: подано команду «До накладання джгута приступити». Закінчення: джгут закріплено і позначено час його накладання.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: джгут накладено на голе тіло без підкладки; здійснено защемлення джгутом шкіри; не позначено час накладання джгута. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: наявна пульсація судин нижче (дистальніше) від джгута;			
			джгут накладено на місце або нижче місця поранення, у ділянці ліктьового або колінного суглоба.			
3	Накладання джгута-турнікета типу САТ (далі — турнікет) для зупинки кровотечі собі на стегно (плече)	особа рядового та начальницького складу цивільного захисту	30 с	35 с	40 с	Особа, яка виконує навчальну вправу, є умовно постраждалою та знаходиться в положенні лежачи. Турнікет знаходиться в руці особи, яка виконує навчальну вправу, у складеному вигляді. Початок: подано команду «До накладання турнікета приступити». Закінчення: турнікет закріплено і позначено час його накладання. Примітка. Під час накладання турнікета собі на плече навчальна вправа виконується однією рукою.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: не позначено час накладання турнікета; не зафіксовано кінець турнікета. 2. Навчальна вправа оцінюється			

1	2	3	4	5	6	7
			«незадовільно», якщо: наявна пульсація судин нижче (дистальніше) від турнікета; турнікет накладено на місце або нижче місця поранення, у ділянці ліктьового або колінного суглоба.			
4	Накладання турнікета для зупинки кровотечі на плече (стегно) постраждалому	особа рядового та начальницького складу цивільного захисту	30 с	35 с	40 с	Особа, яка виконує навчальну вправу, знаходиться в положенні стоячи в засобах захисту (гумові рукавички) поряд з умовним постражданим, який перебуває у положенні лежачи на спині. Турнікет знаходиться у складеному вигляді поряд з особою, яка виконує навчальну вправу. Початок: подано команду «До накладання турнікета приступити». Закінчення: турнікет закріплено на 5–7 см вище рани і позначено час його накладання.
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: не позначено час накладання турнікета; не зафіксовано кінець турнікета; не перевірено кишені в умовного постраждалого в місці накладання турнікета на наявність предметів. 2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо: наявна пульсація судин нижче (дистальніше) від турнікета; турнікет накладено на місце або нижче місця поранення, у ділянці ліктьового або колінного суглоба.			
5	Накладання шини при переломах кісток верхніх та нижніх кінцівок: при переломі кісток плеча при переломі кісток гомілки	особа рядового та начальницького складу цивільного захисту	2 хв 20 с 2 хв	2 хв 30 с 2 хв 10 с	3 хв 2 хв 30 с	Особа, яка виконує навчальну вправу, знаходиться в положенні стоячи поряд з умовним постражданим, який перебуває у положенні сидючи (лежачи). Шина та перев'язувальний матеріал знаходяться поряд з особою, яка виконує навчальну вправу. Шина накладається на одяг. Початок: подано команду «До накладання шини приступити». Закінчення: при переломі кісток плеча — підвішування руки на хустинку (бинт, ремінь); при переломі кісток гомілки —
			Примітки: 1. Оцінка знижується на один бал, якщо: недостатньо точно підігнано шину; недостатня фіксація шини; порушено послідовність роботи при накладанні шини.			закріплення пов'язки (шпилькою або кінцями надірваної стрічки бинта).

1	2	3	4	5	6	7
			2. Навчальна вправа оцінюється «незадовільно», якщо накладена шина не забезпечує необхідну іммобілізацію пораненої кінцівки.			
6	Накладання шийного комірця	рятувальник, пожежний-рятувальник	33 с	35 с	40 с	Навчальну вправу виконують 2 особи, які знаходяться у положенні стоячи поряд з умовним постраждалим, який перебуває у положенні сидячи (лежачи). Упродовж усього процесу накладання шийного комірця одна особа фіксує голову та шию умовного постраждалого руками. Шийний комірць знаходиться поряд з виконавцем. Початок: подано команду «Шийний комірць накласти». Закінчення: шийний комірць накладений.
			Примітка. Оцінка знижується на один бал, якщо: неправильно підібраний розмір комірця; між комірцем та шиєю проходять 3 пальці.			

XI. Нормативи виконання навчальних вправ з фізичної підготовки

№ з/п	Назва навчальної вправи	Оцінка	Медико-вікові групи						
			I	II	III	IV	V	VI	
			до 30 років	30–35 років	35–40 років	40–45 років	45–50 років	50 років і старше	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Чоловіки								
1	Підтягування на перекладині (кількість разів)	задовільно добре відмінно	8 10 12	6 8 10	5 6 8	4 5 6	3 4 5	2 3 4
2	Згинання та розгинання рук з упору лежачи (кількість разів)	задовільно добре відмінно	30 35 40	25 30 35	20 25 30	15 20 25	10 15 20	5 10 15
3	Жим гири вагою 24 кг однією рукою, вагова категорія до 70 кг (кількість разів)	задовільно добре	6 8	5 7	4 6	3 5	2 4	1 3

			до 30 років	30–35 років	35–40 років	40–45 років	45–50 років	50 років і старше
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Чоловіки								
1	Комплексна силова вправа (разів за 1 хв)	задовільно добре відмінно	40 45 50	35 40 45	30 35 40	25 30 35	20 25 30	15 20 25
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: гімнастичний мат (каремат), секундомір.</p> <p>Навчальна вправа складається з двох етапів: згинання та розгинання тулуба і згинання та розгинання рук з упору лежачи, на виконання яких надається по 30 с.</p> <p>1. Вихідне положення (згинання та розгинання тулуба): лежачи на спині, долоні скріплені в замок за головою, ноги довільно, п'ятки притиснуті до поверхні.</p> <p>Початок: подано команду «До виконання навчальної вправи приступити».</p> <p>Виконання першого етапу навчальної вправи (згинання та розгинання тулуба): підняти тулуб, дістати ліктями до колін, опуститися у вихідне положення до торкання лопатками поверхні. Під час торкання ліктями колін, п'ятки ніг притиснуті до поверхні.</p> <p>Забороняється: відривати п'ятки ніг від поверхні, роз'єднувати за головою долоні.</p> <p>Дозволяється: згинати та розводити ноги.</p> <p>Рахунок оголошується після торкання ліктями колін і є дозволом на продовження виконання навчальної вправи.</p> <p>2. Вихідне положення (згинання та розгинання рук з упору лежачи): упор лежачи, руки паралельно, кисті вперед, тіло пряме, ноги разом.</p> <p>Виконання другого етапу навчальної вправи (згинання та розгинання рук з упору лежачи): згинаючи руки опустити пряме тіло до моменту проходження прямого кута між плечима та передпліччями. Розгинаючи руки, утримуючи пряме тіло, вийти у вихідне положення.</p> <p>Забороняється: згинати тіло та прогинатись, торкатися підлоги ще будь-якою частиною тіла, розводити та підтягувати ноги.</p> <p>Дозволяється: робити зупинку в упорі, виконувати другий етап навчальної вправи на кулаках.</p> <p>Рахунок оголошується після фіксації вихідного положення і є дозволом на продовження виконання навчальної вправи.</p> <p>Оцінювання: зараховується загальна сума виконаних разів двох етапів навчальної вправи по завершенню 1 хв</p>								
2	Тест Купера (хв, с)	задовільно добре відмінно	4,30 4,00 3,30	5,00 4,30 4,00	5,30 5,00 4,30	6,00 5,30 5,00	—	—
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: гімнастичний мат (каремат), секундомір</p> <p>Навчальна вправа складається з чотирьох етапів: згинання і розгинання рук з упору лежачи; стрибки з упору лежачи; згинання та розгинання тулуба з положення лежачи; присідання, що виконуються у чотири підходи.</p>								
<p>Вихідне положення: упор лежачи.</p> <p>Початок: подано команду «До виконання навчальної вправи приступити».</p> <p>Виконання навчальної вправи: по чергове виконання 10 згинань і розгинань рук з упору лежачи; 10 стрибків з упору лежачи; 10 згинань та розгинань тулуба з положення лежачи; 10 присідань.</p> <p>Забороняється: закріпляти ноги, відривати п'ятки ніг від поверхні та долоні роз'єднувати за головою.</p> <p>Дозволяється: згинати та розводити ноги.</p>								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Оцінювання: зараховується час після завершення виконання навчальної вправи.							
3	Найсильніший пожежний-рятувальник (хв, с)	задовільно добре відмінно	4,30 4,20 4,10	5,00 4,50 4,40	5,30 5,20 5,10	6,00 5,50 5,40	6,30 6,20 6,10	—
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: чотириповерхова навчальна башта із сходовими маршами, рятувальна мотузка, дві скатки (пакети) пожежних рукавів вагою по 19 кг, ящик для укладання рукавних скаток, силовий тренажер «Кайзер», молот вагою 4 кг, фішки (вогнегасники), рукавна лінія з двох рукавів діаметром 51 мм заповнена водою та під тиском, пожежний ствол, мішень, манекен вагою 82,5 кг, захисний одяг пожежника та спорядження, апарат на стисненому повітрі, панорамна маска (для осіб, які мають допуск до роботи в ЗІЗОД), секундомір.</p> <p>Навчальна вправа складається з п'яти етапів: підйом скатки (пакета) пожежних рукавів сходовими маршами на майданчик 4-го поверху навчальної башти; підйом на навчальну башту скатки (пакета) пожежних рукавів за допомогою рятувальної мотузки та спуск пожежного-рятувальника з навчальної башти; силовий тренажер «Кайзер»; прокладення робочої лінії і подання ствола на заливку мішені; транспортування умовного постраждалого (манекена).</p> <p>Вихідне положення: стоячи біля сходового маршу навчальної башти у спеціальному захисному одязі та спорядженні з включенням у ЗІЗОД (для осіб, які мають допуск до роботи в ЗІЗОД), скатка (пакет) пожежних рукавів біля сходового маршу.</p> <p>Початок: подано команду «До виконання навчальної вправи приступити».</p> <p>Виконання навчальної вправи: почергове виконання зазначених етапів з дотриманням правил безпеки праці.</p> <p>Забороняється: підіймати скатку (пакет) пожежних рукавів у вікно четвертого поверху, впираючись ногою в підвіконня навчальної башти; спускатися з навчальної башти, пропускаючи сходинок сходового маршу; транспортувати умовного постраждалого (манекена) захватом за шию.</p> <p>Оцінювання: зараховується час після завершення виконання навчальної вправи.</p> <p>Нормативний час зменшується на 15 с під час виконання навчальної вправи пожежним-рятувальником без включення у ЗІЗОД.</p>								
4	Найсильніший пожежний-рятувальник (висувна драбина) (хв, с)	задовільно добре відмінно	3,30 3,20 3,10	4,00 3,50 3,40	4,30 4,20 4,10	5,00 4,50 4,40	5,30 5,20 5,10	—
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: навчальна башта, висувна драбина, рятувальна мотузка, скатка (пакет) пожежних рукавів вагою 19 кг, ящик для укладання рукавної скатки, силовий тренажер «Кайзер», молот вагою 4 кг, фішки (вогнегасники), рукавна лінія з двох рукавів діаметром 51 мм заповнена водою та під тиском, пожежний ствол, мішень, манекен вагою 82,5 кг, захисний одяг пожежника та спорядження, апарат на стисненому повітрі, панорамна маска (для осіб, які мають допуск до роботи в ЗІЗОД), секундомір.</p> <p>Навчальна вправа складається з п'яти етапів: підйом по встановленій висувній драбині у вікно третього поверху навчальної башти, підйом на навчальну башту скатки (пакета) пожежних рукавів за допомогою рятувальної мотузки та спуск пожежного-рятувальника з навчальної башти по висувній драбині; силовий тренажер «Кайзер»; прокладення робочої лінії і подання ствола на заливку мішені; транспортування умовного постраждалого (манекена).</p> <p>Вихідне положення: стоячи біля висувної драбини у спеціальному захисному одязі та спорядженні з включенням у ЗІЗОД (для осіб, які мають допуск до роботи в ЗІЗОД).</p>								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<p>Початок: подано команду «До виконання навчальної вправи приступити».</p> <p>Виконання навчальної вправи: по чергове виконання зазначених етапів з дотриманням правил безпеки праці.</p> <p>Забораються: підіймати скатку (пакет) пожежних рукавів у вікно третього поверху, впираючись ногою в підвіконня навчальної башти; спускатися з навчальної башти, пропускаючи шаблі висувної драбини; транспортувати умовного постраждалого (манекена) захватом за шию.</p> <p>Оцінювання: зараховується час після завершення виконання навчальної вправи.</p> <p>Нормативний час зменшується на 15 с під час виконання навчальної вправи пожежним-рятувальником без включення у ЗІЗОД.</p>							
2. Жінки								
1	Комплексна силова вправа (разів за 1 хв)	задовільно добре відмінно	26 30 34	22 26 30	18 22 26	14 18 22	—	—
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: гімнастичний мат (каремат), секундомір.</p> <p>Навчальна вправа складається з двох етапів: згинання та розгинання тулуба і згинання та розгинання рук з упору лежачи, на виконання яких надається по 30 с.</p> <p>1. Вихідне положення (згинання та розгинання тулуба): лежачи на спині, долоні скріплені в замок за головою, ноги довільно, п'ятки притиснуті до поверхні.</p> <p>Початок: подано команду «До виконання навчальної вправи приступити».</p> <p>Виконання першого етапу навчальної вправи (згинання та розгинання тулуба): підняти тулуб, дістати ліктями до колін, опуститися у вихідне положення до торкання лопатками поверхні. Під час торкання ліктями колін, п'ятки ніг притиснуті до поверхні.</p> <p>Забораються: відривати п'ятки ніг від поверхні, роз'єднувати за головою долоні.</p> <p>Дозволяється: згинати та розводити ноги.</p> <p>Рахунок оголошується після торкання ліктями колін і є дозволом на продовження виконання навчальної вправи.</p> <p>2. Вихідне положення (згинання та розгинання рук з упору лежачи): упор лежачи, руки паралельно, кисті вперед, тіло пряме, ноги разом.</p> <p>Виконання другого етапу навчальної вправи (згинання та розгинання рук з упору лежачи): згинаючи руки опустити пряме тіло до моменту проходження прямого кута між плечима та передпліччями. Розгинаючи руки, утримуючи пряме тіло, вийти у вихідне положення.</p> <p>Забораються: згинати тіло та прогинатись, торкатися підлоги ще будь-якою частиною тіла, розводити та підтягувати ноги.</p> <p>Дозволяється: робити зупинку в упорі, виконувати другий етап навчальної вправи на кулаках.</p> <p>Рахунок оголошується після фіксації вихідного положення і є дозволом на продовження виконання навчальної вправи.</p> <p>Оцінювання: зараховується загальна сума виконаних разів двох етапів навчальної вправи після завершенню 1 хв</p>								
2	Найсильніший пожежний-рятувальник (хв, с)	задовільно добре відмінно	5,30 5,20 5,10	6,00 5,50 5,40	6,30 6,20 6,10	7,00 6,50 6,40	—	—
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: чотириповерхова навчальна башта із сходовими маршами, рятувальна мотузка, дві скатки (пакети) пожежних рукавів вагою по 10 кг, ящик для укладання рукавних скаток, силовий тренажер «Кайзер», молот вагою 4 кг, фішки (вогнегасники), рукавна лінія з двох рукавів діаметром 51 мм заповнена водою та під тиском, пожежний ствол, мішень, манекен вагою 40 кг, захисний одяг пожежника та спорядження, апарат на стисненому повітрі, секундомір.</p> <p>Вправа складається з п'яти етапів:</p> <p>підйом скатки (пакета) пожежних рукавів сходовими маршами на майданчик 4-го поверху навчальної башти;</p> <p>підйом на навчальну башту скатки (пакета) пожежних рукавів за допомогою рятувальної мотузки та спуск пожежного-рятувальника з навчальної башти;</p> <p>силовий тренажер «Кайзер»;</p> <p>прокладення робочої лінії і подання ствола на заливку мішені;</p>								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<p>транспортування умовного постраждалого (манекена). Вихідне положення: стоячи біля сходового маршу навчальної башти у спеціальному захисному одязі та спорядженні, скатка (пакет) пожежних рукавів біля сходового маршу. Початок: подано команду «До виконання вправи приступити». Виконання вправи: почергове виконання зазначених етапів з дотриманням правил безпеки праці. Забороняється: підіймати скатку (пакет) пожежних рукавів у вікно четвертого поверху, впираючись ногою в підвіконня навчальної башти; спускатися з навчальної башти, пропускаючи сходи сходового маршу; транспортувати умовного постраждалого (манекена) захватом за шию. Оцінювання: зараховується час після завершення виконання навчальної вправи.</p>							
3	Найсильніший пожежний-рятувальник (висувна драбина) (хв, с)	задовільно	4,30	5,00	5,30	6,00		
		добре	4,20	4,50	5,20	5,50	—	—
		відмінно	4,10	4,40	5,10	5,40		
<i>Умови виконання навчальної вправи</i>								
<p>Матеріально-технічне забезпечення: навчальна башта, висувна драбина, рятувальна мотузка, скатка (пакет) пожежних рукавів вагою 10 кг, ящик для укладання рукавної скатки, силовий тренажер «Кайзер», молот вагою 4 кг, фішки (вогнегасники), рукавна лінія з двох рукавів діаметром 51 мм заповнена водою та під тиском, пожежний ствол, мішень, манекен вагою 40 кг, захисний одяг пожежника та спорядження, апарат на стисненому повітрі, секундомір. Вправа складається з 5-ти етапів: підйом по встановленій висувній драбині у вікно третього поверху навчальної башти, підйом на навчальну башту скатки (пакета) пожежних рукавів за допомогою рятувальної мотузки та спуск пожежного-рятувальника з навчальної башти по висувній драбині; силовий тренажер «Кайзер»; прокладення робочої лінії і подання ствола на заливку мішені; транспортування умовного постраждалого (манекена). Вихідне положення: стоячи біля висувної драбини у спеціальному захисному одязі та спорядженні. Початок: подано команду «До виконання вправи приступити». Виконання вправи: почергове виконання зазначених етапів з дотриманням правил безпеки праці. Забороняється: підіймати скатку (пакет) пожежних рукавів у вікно третього поверху, впираючись ногою в підвіконня навчальної башти; спускатися з навчальної башти, пропускаючи щаблі висувної драбини; транспортувати умовного постраждалого (манекена) захватом за шию. Оцінювання: зараховується час після завершення виконання навчальної вправи.</p>								

- Примітки:**
1. Відпрацювання навчальної вправи, що передбачає запуск двигуна внутрішнього згоряння технічного засобу, при температурі повітря нижче +5 °С проводиться після попереднього прогріву двигуна.
 2. Виконання навчальних вправ негайно припиняється у випадку порушень безпеки праці, які можуть призвести до травмування особового складу, або допущення помилок, що можуть призвести до аварій, поломок техніки та обладнання.
 3. Якщо для виконання навчальної вправи встановлено нормативний час для літнього і зимового періодів, оцінювання за першим здійснюється, коли особовий склад переведено на літню форму одягу, за другим — на зимову.
 4. У випадку, коли одна і та ж навчальна вправа відпрацьовується декілька разів, оцінка визначається за найкращим отриманим результатом.
 5. Навчальні вправи розділу XI, 1, 2 — для чоловіків та 1 — для жінок розділу XII виконуються в спортивній формі одягу.